ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гіалгіай обкомо, Нохч-Гіалгіай АССР Лакхехьарчу Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШОАТТА 16 октябрь 1966 шу № 124 (4137).

Мах 2 кеп.

Дика хоамаш

ТОЛАМАШ СОВДОАХ

КПСС таьхь кхоалгіча съезде толамца меньа икара къахьегами вахте яттай Грозненски мекхдьутта чакхдоахача завода ерриге цехош, установкаш, бригадаш. Цар тіанйцад лакхара социалистически декхараш, шорро дьржай коллективашта юкъцахь.

Яхье баьнначарна юкъе дика толамаш дьахад №№ 7, 14 йолча установкай коллективаша. Ков. С. Р. Петросов корта латтача установка коллективо кхоалгіча октябре кхоачашйир итт бетта задани. Дика доньа лаьцад цу толама юкъе ии. И. М. Бурлаенкан В. А. Шамарвинон кулгалдеча бригадай болхлоша. Коммунистически къахьегима сийлен ціи лелаеча цу установка коллективо ийс бетта цоаш кходаьча 130 эзар сома ахча а кхойтта эзар сом тіатоха лорхі Октябре цієй сийна.

№ 14 йолча нов. О. К. Саловникас кулгалдеча установка къахьегамхоша пхоагіча октябре кхоачашйир итт бетта задани. Чурча торонех кмогга пайда а эцаш, технологически режимаш эргаьлла тоеш, дикагіа йола опыт а іомаеш къахьийгача цар торо хиний ийс бетта 44 эзар сом кходе. Хьинар ца кходеш къахьегача ерригача коллективна юкъе белгальйннай М. И. Дьятконич, В. В. Гарабцова корта латта бригадаш. Ноябрь бетта план а цієй хьатіанхачоловьа кхоачашъе лорхі бригада технологаша.

Л. ФОМЕНКО.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬ ЦА ІЕШ

Ерригсоюзни социалистически яхье баьнначара энергетиканта юкъе шоллагіча квартала кхоалагіа моттиг яьккхар Грозэнерго центральни ремонтно - механически завода коллективо. СССР-а профсоюза центральни комитето телеграмма яйтаар заводе из бокъа толам даькъал буцаш, хіаьта итт эзар сом а хьоьжадир премена. Дика къахьегарца белгальнай котельнии турбинайн цехий коллективаш. Слесараннара дІашаш дола гІулахх дика доаттадир коммунистически къахьегама ціи лелаеча нов. Радионов Навела кулгалдеча бригада коллективо. Цхьаннха сакхет доаттаеш дукха электрогазосварочни балхаш дир мастераша Решетов Юрей Никазаков Иванен.

Дукха ба заводе рационализатораш. Ши эзар сомал совгіа экономически эффект йолаш я слесарий бригадира Цатуров Анатоле кийчъаь предложени.

Сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дузача денна сийленца накъа бахара керда лактара декхараш тіанйцар завода коллективо: новогрозненски ТЭЦ-ера пхьоалагіча котлоагрегата кходанитен, глушкаштан, пароперегревателя коллекторашта переварка е, итт тоин чуйода кубаш хувца а лаьрхІад цар шоай керттерча балхал совгіа.

Шоай декхараш цар сийленца кхоачаш а дерда.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Дош чІоагІа леладу

ВорхІ шера план хаьна цхьа бутти ах бутти хьалха кхоачашъергьа аьнна социалистически декхараш тіанйцадар коммунистически къахьегама сийлен ціи лелаеча Грозненски нефтемаслозавода коллективо.

Шоаш денна дош гІулакхаца бакъду цар. 24-ча сентябре денз итталагІча бетта чотах продукци арахецаш хьайоагІа завода коллектив. ХІанзале цхьа установка ворхІ шера план кхоачаш а яь, тІадоагІача шера чотах болх беш я. Дукхьала ийс бетта планал совгІа арахийца продукци ялх бІаь эзар сома мах я. ХІаьта къахьегама опсарле 1,9 процент лаккъенай.

ВорхІ шера план эггара хьалха кхоачашъяьрех я ГІалиадов Юнсан Даниловичь корте латта № 40 йолча установка коллектив.

Б. ИЛЬИН.

ХЬИНАР СОВДУВЛ

ДІабахача бетта дика къахьийгад Назрановски филиала № 4 йолча хІамаш тегача фабрика коллективо. Ийс бетта план 115 процент кхоачашъяьй цар.

Шоай производственни заданеш тІехккоачаш а еш, хьинаре къахьегаш хьабоагІа хІамаш тегараш-мотористкаш Евлоева Дугуркан, Гиреева Роза, кхыбараш. Царел тІехьа ца бусаш къахьегаш ба дукха ха йоаццаш балха юкъейоалаьча трикотажни производства мастераш Могушкова Залопбан, Антемирова Зарема, дукхаза кхыбараш.

Сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дузача денна сийленца накъа бахара Грозненски крекинг-завода технологаша дІадоладь дика гІулакх хьал а лаьца хьинаре къахьегача коллективо керда къахьегама толамаш даха лерхІ.

Т. ЛОРСАНОВ.

Сихагіа дІадаха кхоачамбоацараш

Вочча хьал тІа да «Ингушский» яхача совхоза хьайбаш леладерий гІулакхаш. Дешара денга кІезигагІа хул цар доахнигара йоаккха шура. Планах ялха бІаьш центнераш шура пачхаьалкхена ца луш йиса совхоз.

ХІалад из кита? Хьайбашта доакъар Іалашдаь деций совхозо? Бахьан из долаш дац из. Дукхьала цу гІулакха совхозе сагота боаийлагІа мара кхы хІама дац из. Совхоза кулгалхой фермай болх вІаштІехьбаккхара терко ен бац. Иштта, масала, совхоза керттерча зоотехника Чергизова хет доахнигара шура дукхагІа яккхара дукхьала каьхата тІа хьайбаш кхабара график оттайича тоъам ба аьнна. Графикаш дика оттаьй цо. Цо кІала кулг яздаь дІалхийтай уж фермашка. ТІаккха малагІа пайда ба царех хьабаьннар? Хьагучох цхьаккха бац.

Доакъар тоъал за совхозе. Бакъда, из доагІача тайпара дІа-м телац хьайбашта. Концентраташ, доакъарийна лаьрхІа хьажкІаш, йол, мекара свекла, силос, ча долаш да совхозе. ТІаккха хьайбашта дІалуш хІама дац. ХІаьта отчеташ тІа ядаь тайп-тайпара доакъар да.

Кхь ферме учет лелац, вІаштІехьаьккхалц социалистически яхь.

КхоалагІча отделенера ферма дикагІа лоархІ совхоза кулгалхоша. Иштъа кхоачашъю цар план. Цул совгІа дукхьала цхьа доарка я укхаза лакха хьекхамаш доахаш. Из Кондратчук Евдокия я. Ийс бетта хІара кхоабача Іаттагара 1611 килограмм шура яьккхай цо норма 1500 килограмм мара йоацача. ТІаккха Булгучева ЦатІамати ГІайрбекова Марейк мо болча доаркаша цу хьалашка ийс бетта 800 килограмм мара шура яьккхац. Цу цифраша хьагойт хьалха латтача доарка опыт укхаза кхыча доаркашта дІайовзийтаи йоанилга.

ГІалаев МаІис ва укх ферме бригадиралла болх беш. Бакъда, цо укхаза беш цхьаккха болх-м бац. Доахнигара йоаккхача шурий учет лелац цо.

Дукха дІаяла оаш йий кхы а ферма пачхаьалкхенна шура яьнна, — оаха хаттар дича. — Хац сона, яьнна — йоа дейар тхоиа бригадира. Кхыметтех планах хІара Іаттагара мел шура яккха еза а хацар цуна.

Ферма болх лерттІа вІаштІехьа баьккхабац. Ахапел совгІа дола доакъар ферма юхе хьатІа ца даьхаш дисад. ТІаккха ча хІанз а кхашка латт. Доахан Іангара дахара кийчъяьяц ферма. Цудухьа укх хьала тІа эттад ферма гІулакх. Нагахьа санна укх шера сентябра хьалхарча декаде хІара Іаттагара дийнахьа 6,5 килограмм шура яьккхаяле, тІаккха укх бетта хьалхарча декаде 3,4 килограмм мара шура яьккхац ферме. Из кхы ла йиш йолаш дац.

Доахан Іангара дахара дикагІа кийчбеннаб шоллагІча отделенерча ферма болхлой. Бакъда, дика лелац доахнигара шура яккхара гІулакх укхаза а.

Хьайбашта Іа доаккхаргдола помещенеш кийчъяьяц. Хьайбаш чулоттадеча помещене корашта бІалгаш техадац.

Аьхки хьайбаш кхоабача моттигашка хьаьш дац. Геттара воча хьалашка да отделене хьайбаш. Цудухьа дешара денга кІезигагІа тел хьайбаша шура. Нагахьа из вагІац ферме зоотехник Италоев. ХІаьа оттача хьала дукха саготта вац из. Совхоза дирекции партийни организаци декхарийла я тІагІертта уж кхоачамбоацараш дІадаха а ферма болх тоабе а.

М. АЛБОГАЧИЕВ, укх спецкор.

Агротехнико маяххара

Массехк шера хьалха хаттам хьайоагІа Сунженски района «ЦІо Эскар» яхача колхоза цхьоалагІа тракторно-полеводчески бригада. Цуна тешал ду цар гойтача хІара шерарча лакхарча хьекхамаша, дика вІаштІехьбаьккхача балхо.

Ялатий культураш кхеара укх шера производственни бригадаша даьча балхий итогаш йича юха а пхьоалагІча бригада социалистически яхье хьаляло яккхар белгалдир колхоза правлени партбюро.

Гурахьа дув ялаташ дІадийнача 850 гектарах хІарано тІара юкъера лаьрхІача 26 центнер кІа чуийцад бригада членаша. Дика кхедаьд цу бригаде гурахьа дув рожь а. ХІара гектара тІара 23 центнер яьккхай. Районера эггара лакхара хьокхамаш да уж.

Даим хьалха латта опыти Іалмана карагІдаьнныраш шоай балха юкъеккхуь цу бригада механизатораша. ХьатІадоагІача [illegible] хургболча хьувкъаме лерд йоллаш, шоай керттера теркам тІабохийт трактористаша лаьттан дикагІа гІулакх дара, боагІача тайпара минеральни удобренех пайда эцаран дІадоьшу йолча керттера культурай сорташ толамагІа дараш хилийтаран.

Шоаш культураш дІаюча лаьтта фосфор, калий, азот эшаш хиларах гурахьа дувча кІана керттерча оахама фосфорни удобренеш туьса лаьрхІад механизатораша.

БІаьсти кІина эшача хина подкормка хьисане тоссаргІоладш хІанзе а азотни удобренеш Іалагъеш ба бригада механизатораш.

ТІехьагІа яхача бІаьсти яйна культураш — хьажкІаш гидуаргаш чуйийцача 500 гектара тІа дІадувргда укх гурахьа бригадо гурахьа дув ялаташ. ХІанзале 350 гектара тІара чуйца яьннай гидуаргаш. Цу мукъадаьннача лаьтта хІара гектара шиъ центнер кхоачийташ суперфосфат тессай.

Укх гурахьа тоъал йоккъал лаьттай. Оасара дика хьалаш хиннадац, аьхача кхашка вІалла а дац оасар, цхьабакъда хІанз догІаш дийлхачул тІехьагІа дегІайоагІаш латт оасара тайп-тайпара баьцогІаш. Цудухьа шоай берригаш тІабахийтаб бригада коллективо ялаташ дІадоле кхашка да деаача балхаита, ялаташ дІадоле лъча культиваце культураш дика дегІаяхара эша хьалаш Іалашдергда.

Бригада сеяльщика нов. Забабуриа енача предложенех къаьча балхашта эшаш йола тракторани машинаши мукъа а хийта, хІанз хІама ца деш латтача самоходни комбайнашца сеялкаш фу хьатІаккхаьа лаьрхІад укхаза. Цу гІулакхо торо хулийтаргъя ялат дІадув агрегаташ сацна ца латтийта а, уж дІадер сихде а.

Укх шера дІадув ялаташ урагІа-пхоагІа дувргда, тІехьа-тІехьа дийгача патокашца лаьтта шаьр а деш.

Къаьстта чІоагІа йоаххо ю бригада коллективо дІадувча фуна. Хьалхе а цІендаь дІадувча боарамага кхоачадеш кийчдаьд цар фу. «Безостая-1» яхача дикача сортах дола фу мара дувргдац бригадо.

ХІанз кхашка болх беш я кхоъ сеялка тІехьа йола шиъ агрегати пхиъ сеялкен.

Ялат дІадуш ба бригада дикагІа бола сеяльщикаш В. Орлов, Н. Кубрицкий, П. Дуров. Хьалхарча денношка а ден норманаш цхьаи ахказен кхоачашъеш хьавоагІа царех хІаравар.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш агротехнико дІадеххача тайпара дикен доаццача хаьнен 1240 гектара тІа гурахьа дув ялаташ дІаде лерхІ бригада механизатораша.

П. ЖУКОВ, Сунженски района «ЦІо Эскар» яхача колхоза воккхагІа вола агроном.

Дика хьийкъай комсаш

Ачхой-Мартана района «Новосельский» яхача совхозе комсаш лелаеча бригадашта юкъе дикагІа лоархІаш я Цугаев Идриса кулгалду бригада. 47 гектара тІа я цар комсаш. Укх бІаьрччача шера дика къахьегаш хиннаб комсаш лелараш. Кхоаза культиваци яьй, диаза оасар даьд. Цул совгІа, хан-ханнахьа комсаш тодаш а опрыскивани еш а хиннаб бригада членаш. Цар хьийга къа дайнадац. Дика хьувкъам кхебаьб цар.

Шоаш тІанйца декхараш кхоачашдаьд бригада членаша. Планах 25 центнер мара йоацача хІара гектара тІара 45 центнер комсий гайдолгаш чуяц.

20-ча октябре ерригa комсаш чуийца яла лерхІаш я бригада. Бакъда итт ди хьалха из болх чакхбаьккха бола гІерташ ба уж. ХІанзале 34 гектара тІара комсаш чуийцай.

Дика къахьег бригаде Самбулатова Мариас, Эсиева Гулас, Оспаев Хьасана. Нормал шозза дукхагІа комсаш хьайоах цар. Дийнахьа 255 килограмм мара комсаш хьаяха ца эзача хІаране 510 килограмм комсаш хьайоах.

Цар къахьегам теркалбеш я совхоза администраци. Каст-каста дикагІа къахьегаш болча механизатораша Сийлен грамоташ а благодарносташ а тел кулгалхоша.

А. ВОЛОЩИНОВ.

Мехка кхашка

Мехка пхашкара къахьегамхой, гуйран йоачаца тІакхоачаль халонаш эша а еш, тІехьа кхача дукха культураш чуяцаш, дІаде фу кийчдеш, 1966 шера ялаташ дІадувргдола лаьтташ кийчдеш ба; мехка къулбехьенгахьа хІанз а гуйран ялаташ дІадуш латт.

СССР ЦСУ даннеех, 10-ча октябре 16,7 миллион гектара тІара хьажкІаш хьаккхай колхозашен совхозашен, уж хул ерригa дІайийнарех 96 процент. ХІанз бокъенца кхаьча хьажкІаш чуяцаш ба ахархой.

Сихаьа чуяцаш латт дукхача районашка чІоагІа хьийкъа свекла. Мехка дІайийнача ерригача свеклах ах гаргга дІайийкача Украине хІара чуйийцача гектара тІара юкъера лаьрхІача 201 центнер мерза овлаш даьхад. Мехка дІайийна свекла пхе даькъах кхаь даькъа тІара чуийца яьннай, хьаьлхад 380 миллион центнер совгІа овлаш.

Соахка гурахьарчул дикагІа кел гидуаргаш чуяцара балхаш. Уж хІанзале чуйийцай 3,9 миллион гектара тІара, уж хул ерригa дІайийнарех 82 процент.

Коартолаш диъ даькъах кхо даькъа чуийна яьннай, хІаьта бакъда дараш — кхаь даькъах шиъ дакъа. Уж маьхера культураш массанахьара а чуийца яхар — юрта боахама болхлой доархІаметІара декхар.

Мехка къулбехьенгахьарча даькъа тІа хІанз-а дІадуш латт гуйран ялаташ. Российски Федерацe, Украине, Белоруссе уж дІадийна даьннад. Гуйран ялаташ дІадера план кхоачашъяьй Литвас а Латве а. ХІаьта деррига а 10-ча октябре кхаччалца дІадийна гуйран ялаташ 34 миллион гектар совгІа да.

Мехка 90,5 миллион гектара тІа яьхай эпб.

(ТАСС).

ГОРЬКИЙ. Мехка эггара массагІа йола хи тІара экспресс арояьннай «Красное Сормово» яхача заводера.

Керда кема феца бизача гІайба тІа латт, шовзткъе итт пассажир дІа-юхи кхуьла лаьрхІа да из. 20—30 сантиметр лаккхача феца бизача гІайбо цуна Іалашду хий тІийхита долча гІолла лелилга. Лаьттан тІа а гІомар тІа а гІолла тІехдувлилга. Нагахьа санна эшарг куле, берд боацача гІолла хи чура арадала а йиш йолаш да кема. Ша тІа гІолла а лелалургда из.

26,5 метр дІаьха да кема, итт метр шера да. Экспрессa тІа оттаьй сахьата 120 километр масса лела цуьга йиш хулийташ йола шиъ бола газотурбинни двигатель. Кема экипаж — ши саг.

Аьрдехьарча сурта тІа: тохкаш дола «Сормович». Аьттехьа — экпрессана чухьа.

П. Вознесенски сурт. ТАСС фотохроника.

ТІЕХДИКАЧА ИЗДЕЛЕШТА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АТТЕСТАЦИ

КПСС ЦК сентябрьски Пленуме дийцар продукце дикала мехка пачхаьалкхен аттестаци елга юкъе доаладаьза дарг ца хилар. Фу яхилга да из? Из тайна хаттар дир ТАСС-а корреспонденто СССР-а стандартий, мерай, измерительни приборий Пачхаьалкхен комитете. Технически управлене начальника З. С. Евсеенкое аьлар:

Продукцена пачхаьалкхен аттестаци еш я, тхога хьакхаьчача хоанех дуней тІарча 25 мехка. Аттестацианни продукци кийчъерий бокъо хул иоаш хьальча хІамашта къаьстта шиъ тайпа дикала белгало а уттаеш маркировка е. Из белгало — хьальча хІамай шиъ тайпара паьпорт карточка да. Цо тешал ду, хьаьл продукци къаццан стандарте дІадехараша маьххара а дуней рынкашка дІадехарашка хьежжа а хила езий хилара. Цу тайпарча аттестаце товараш хьадерашта Іалашду шоай товараш дохкара аьттув болашагІа дола хьалаш.

Продукцена пачхаьалкхен аттестаци яра тоъал йІаьхий опыт Іоаьй Германски Демократически Республикерча, Чехословакерча, Польшерча вай доттагІаша. ГДР-е, масала, Министрий Совето баьча соцамах дикала лакхера, хьалхара, шоллагІа классаш оттаьй. Лакхера аттестационни марка «лежае» бокъо лургья дуней лакхерча боарамга хьежжа йолча наделешта. Дикала хьалхара класс кхоачаргъя юкъера лаьрхІача дуней рынкерча шо санарча продукцега хьежжа йолча продукцега.

Цу тайпара чІоагІа гІулакхаш хьалхашка оттадаро дукха доахараш тІадожаду продукци хьеранта. ХІаьта а дикала белгалонах пайда эцаш йола предприятеш тІа-тІа дукхагІа хулаш латт ГДР-е. Соахка февраль бутт боаш эза-йоаккхача промышленноста оборудовани хьеш йолча халкъа предприятий объединене (ОНП) 9,8 процент наделеш арахийцай дикала белгало тІа а йолаш. Август бутт чакхбоалаш 15,3 процент аттестационни продукци тела аьлар ОНП. ОНП «механика» лакхера дикал йолча продукце дакъа 16 процентага кхоачаш лакхденнад.

Продукци дика хилар хьакьоцхаш йола символ санна эггара хьалха аттестационни марка араьйлар Великобритане. Соахка пхьаи шера «кайт» яхача марках пайда эца бокъо яьккхар 1400 совеІча английски фирмо.

Франце «НФ» яха дикала белгало кІезанта тІехьагІа араьйлар. Цхьабакъда, шоай лоалахой опытах пайда а эцаш, французаша лаьрхІар дикала белгало промышленноста доакъошта юкъейоалае. Масала, «НФ-мебель» е «НФ-электричество». Франце аттестационни марка эца йиш яц дукхача наха лелае хьальча изделеша мара. Хоала лелаеш йола хІамаш даькъе лоархІаш яц.

Доаццa дуьцаш дикала белгало пайда бокъо няккхара юкъа бІаьра порадка хьакъоаьа. МалагІа гІойле йола продукци [illegible] предприятеш аттестационни продукци хьалрах?

Дикала белгалонах пайда эца бокъо хилара йола лицензеш телара гІулакх массе а мехка цхьатарра да. Из тайпа мукъа тел стандартизаце гІулакхашта йолча къамаш организацена е цар чу къаьстта вІашагІъехкача органаша. Лицензеш телара гІулакха юкъе изделей дикали цар кхоачамбоацараши къоастадела хиина Іаи. Из ше-шегІа кхетадеш да. Эксперташ хьалхагІо а хьож пачхаьалкхен аттестаци е йоагІаш йола продукци арахеца предприятеш малагІча хьал тІа я. Цу пхьаи хаина товарашта беча тохкамен тІахьожамен белгалаш программа оттаю. Аттестаци яьча изделей дикалга цІаьхха а хьажар дукъа шоаш хиначa предприятe цІаьхха юхабакка бокъо иоашта ют эксперташа.

Продукци хьераншта шоай товараш маьхал дахара тоъал йоккха гІойле лу дикаль белгалои системо капиталистически мехкашка. Массаза а эзар санна, лицензеш луш йолча факта хьакъехьа хоам бу нена йоазон тІа. Японе уж тайпа хоамаш лу продукци хьерий цІерах даь ца Іеш, правительства цІерах а. Франце машинаьаькъашка гІолла чухнахьарча маьхех дІакхухь аттестаци яь дола дукха товараш.

Предприятешта кхы а йоккхагІа гІойленаш лу дикала белгалонца товарашта маркировка яра бокъоне социалистически мехкашка. Уж эггара хьалхарча аргІанна Іалашъю бедалцен материалашнен. Царна эггара хьалхарча аргІана ахча хец производство ерганьахха тоаяра. Польшe торговле министро дейхар тІадомадаьд эггара хьалхарча аргІанара дохка дехьийташ дола товараш дикала белгало тІайолаш дараш хилийта аьнна. Из лоархІаш боацаш факт вІалла а яц. Уж товараш розничи маьхех дохкарах хьатІадайача ахчаш цхьадола дакъа — 0,1 процентагара 0,3 процентага кхаччалца, — продукци хьаеча предприятей премиальни фонде дода.

Продукцена пачхаьалкхен аттестаци яра дешаита йола комитеташи бюрони чІоагІа хьож дикала белгалонех пайда эцара бокъонаш кхоачашъярга. Нагахьа санна цу тайпара белгалонеш боагІаш бола мукъа боацаш наделеш тІа оттаьале, уж кийчъьяранта уголовни порядках бехк бу. Японе аттестационни марках бокъо йоацаш аттестационни маркаш пайда эцарах пхьаи шерага кхаччалца набахте валла суд ю е бІаь эзарнега кхаччалца гІод тох. «Интерконтроль» чІоагІа пайдане я Германски Демократически Республике. Цхьаи шера продукце дикалга хьожаш 250 эзар экспертиза ю цо. ХІаьта нагахьа санна цу экспертизашкара дикала белгалонах пайда эцара бокъонаш предприяте толхаьалга гучадоале, «Интерконтрола» директора гІод тоха йиш я 5 бІаь маркага кхаччалца. Предприяте кулгалхочо гІод шийна доагІача ахчанех тоха. Завода е фабрика ерригa коллектив премех ваккха йиш я «Интерконтрола».

Вай промышленноста хьеча хІаманаш малагІаш я пачхаьалкхен аттестаци йиета дІачуяла кийчъяь?

Эггара яьалла пачхаьалкхен аттестаци йиета дІачутергьа доазол дехьарча фирмашка хьальча уйжамо йолча наделей образецел тІехь йолен ГОСТ-ша дІадехарех дикагІйолен изделеш. Иштта аттестаци ерзъа доазол дехьарча цу тайпаех дикагІйолча образецийи боаран тІа латташи ГОСТ-ий лакхерча хьокхамашка хьежжа йолча наделешта.

Из тайпа система юкъейоалаяро моткъестах дергда заводской марка сий доккха гІерташ йолча коллективашта материальни поощрени елга дикагІа вІаштІехьдаккхара. ГІулакх сонах латта аьлча, из латт, аттестаци яьча изделей оптови (белгала оптови) мах цар массаварча «коллегай» болчунца кийсбича дукха а лакхагІа хургхиларах. Иззал мах тІатохаро кхы тІа а ахча хулийтаргда дикагІа дола, наха дукхагІа хоатташ дола товараш дукхагІа арахецар дукъа тІагІертта къовсам доаттабеча производственни коллективашта финансировани яра.

Дикала белгалонаш юкъейоалар — чоалхане, дукха къахьийга кийчоя болх бе безаш гІулакх да. Цудухьа лаьрхІад московски предприятеша арахецача дикагІйоача хІамашта хьалхагІа аттестаци е. Московский опыт Іомаьнчул тІехьагІа продукце дикала эш йола пачхаьалкхен аттестаци дІахо дегІайоалаергья.

ВорхІ шера план кхоачашъяьй

Белот лоаладерашта тІехьа «Красный молот» яхача заводо ворхІ шера план хаьна хьалха кхоачашйир кузнечно-прессови цеха коллективо а. Планах 67 эзар йолча 75 эзар поковкаши штамповкаши арахийцай цар.

[illegible]

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенаша дог гІоаьдьнка хьинаре къахьегаш ба машинаьрахи прессовщикаш.

И. ТИМОФЕЕВ.

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА IX ПЛЕНУМ

Селхан 15 октябре КПСС Нохч-ГІалгІай обкома аргІанара IX Пленум хилар. Пленума балхаца дакъа лаьцар парте горкомийи райкомийи секретараша, советски профсоюзни организацей, промышленни предприятей, гІишлоний, транспорта кулгалхоша, юртбоахама производства болхлоша, лакхарча дешара заведеней викалаша.

Пленумо дийцар КПСС ЦК сентябрьски (1965 ш) Пленума итогехи республика промышленноста кулгалделга тоадара хьакъехьара областной партийни организаце декхараши яха дош — докладчик КПСС обкома хьалхара секретарь ков. **Ф. Е. Титов.**

Преньех къамаьлаш дир: КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара н. **Боипова,** КПСС МалгІабека горкома хьалхарча секретара н. **Санько,** «Грознефть» яхача объединене начальника н. **Назаретова,** республикански консерви объединене начальника н. **Ахшиатовас,** КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара н. **Варламинна,** «Красный молот» завода модельщика н. **Новикова,** ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара н. **Галыгина,** КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара н. **Чайнова,** ГрозНИИ директора н. **Дорогочиненко,** КПСС Шаьла райкома хьалхарча секретара н. **Осмаева,** КПСС Надтеречни райкома хьалхарча секретара н. **Бевеции,** «Грозвино» яхача производственни совхозни объединене начальника н. **Сагаева,** республикански автоуправлене начальника н. **Алешинас,** Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председатела заместитела н. **Турлова.**

КПСС обкома пленумо ший соцам тІа КПСС ЦК Пленума решенеш йиза къоабаь а йир, кхоачашъяьна аргІйоацаш а лаьрхІар. Обкома пленумо тешам белар КПСС ленински ЦК-на республикерча коммунисташен берригача къахьегамхошен промышленноста болх тоабеча керда толамаш доахаргхиларах.

Пленумо соцам бир аргІанара XI областной партийни конференци 1966 шера 16 февралe тулхе, аьнна.

Пленумо дийцар организационни дош.

Кхыча балха тІа ваьарца дувзаденна н. **В. И. Бессарабов** мукъавалийтар пленумо КПСС обкома организационно-партийни балха отдела заведующеи обкома бюро членеи декхарех.

Обкома организационно-партийни балха отдела заведующелла чІоагІбир пленумо ков. **О. С. Бояпов.**

С. В. Синельников обкома бюро членалла хержар пленумо.

Пленума балхаца дакъа лаьцар КПСС ЦК РСФСР-а йолча бюро химически промышленноста отдела сектора заведующе **Б. Д. Извонова,** КПСС ЦК РСФСР-а йолча бюро юрта боахама отдела инструктора **С. А. Соловьева.**

Пленума балхах йола отчет хургья газета аргІанарча номер тІа.

КЕРТТЕРА ЛОСТАМ

КПСС ЦК сентябрьски Пленума соцамо декхарийла ву хІара коммунист шийн предприяте производственни балха дешаш кІоаргагІа довза. Къаьстта боккха теркам тІабохийт крекинг-завода коммунисташа шоай заводо арахецача продукце дикал лакхъяра а из рентабельни хилийтара а. Из иштта доагІаш а да, хІана аьлча завода балха керттера хьоккам ба къаьхача системах болх беш дукха теркал ца еш хиина продукце дикал. ХІана из гІулакх кхыча тайнара да. Продукцена реализаци ярга хьежжа мара лоархІаргдац план кхоачашъяр, хІаьта реализаци юлургьац продукци дика ца хуле.

Завода администраце, ерригача партийни организаце, хІара коммуниста керттерча декхарех цаІ лоархІ арахецачи продукце дикал лакхъяр. Цудухьа укх шера заводе хьажар-конкурс льй, из дош дийцар партийни собрание, экономически конференце, масса а хана болх беча производственни совещание.

Къаьстта дукха болх баьб арахецача продукце дикал лакхъяра № 3 йолча цеха коммунисташа. Цу цехо арахецa бедал химически комбината дІалора. ХІаьта химикаш летиъаш бар цун дикал во я кхаьт. Цул совгІа ерригсоюзни технически хьалах 25 процент хилаеза пропилен 22-24 процент мара ицар пропан-пропиленови фракце. Иштта моттигаш нийслора цу фракцеца бутилен, этилен лакха йолаш а. Из бахьан долаш № 3 йолча цеха коммунисташа (цеха начальника нов. Н. Г. Костерина, бокхагІолча инженера нов. И. К. Кисела, установка начальника нов. Е. Д. Гуаева, иштта кхычар) дІадоладарах дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяьхай.

Арахеца продукци дика хилийтара хиинача хьажаре - конкурсе дакъа лаьцар 285 саго, царех 245 саг болхло вар.

Дика рационализаторски предложенеш елар коммунисташа бокхагІолча операторашa нн. Захарова, Лопатниске, Удалова, Клепова, участка начальника нов. Власова, иштта кхычар. Шоай чунча торонашка а хьежа сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дизаре сийна социалистически яхь дІайолайир крекингисташа. Цар дешa е хІана итт бетта валови продукци арахецара план ханал хьалха — 17-ча октябре кхоачашъяри эзараш сомий маьха мехкдаьтта продукташ планал совгІа арахецари.

Даьссача хабара а доацаш аьнар дизад кхоачашду крекингисташа. Йис бетта план 106,7 процент кхоачашйир завода коллективо, хІаьта сийдача продукташка диллача 109.2 процент, товарни продукци 107.4 процент кхоачашъяьй. Цу хана дена къахьегама овеарле лакхъяьй 6,6 процент. Цу гІулакхо вІаштІехьдалийтад эзараш тоннаш мехкдаьтта продукташ кхояйта.

Цхьабакъда, даьчох кхоачам а бах Іеш оамал йолаш бал крекинг-завода болхлой, коммунисташ. Завода парткоме вІашагІ а елла болх беш я арахецача продукце дикал лакха хилийтара, цунга дІадодаш лехдара тІахьожама комиссеи. Цун кулгалдеш ва керттерча инженера заместитель вола коммунист нов. Б. П. Филатов. Комиссее новкъосталца, коммунисташа хьинаре дакъа а лоацаш карaерзаьй № 43-3 йолча реконструкци еча установке цатрисеи формах крупногранулироване синтетически шолитий технологи. Из тайпа продукт чІоагІа эшаш а промышленноста балха юкъейоалаеш а я. Грозненски крекинг-завода марка тІайолаш йола из продукт Советски Союза массайолча миІингге дІаухмйт. Арахецаш йолча продукце дикал дІахо лакхъяра заводa администрацеца цхьана парткомо лаьрхІад цхьайоза мероприятеш балха юкъейоалае.

Къаьстта боккхача лоархІаме да № 21-1а яхача установка болх бе йолалийтаpи химкомбината луш йолча бедала дикал лакхъяри. Дийза даргдоацар да заводе №№ 13—14, 15—16 йолча цехашта тохкам болга.

Иштта дукха пхьдола декхараш тІанйцая. Из да крекинг-завода коммунистаца, парте боадараша КПСС ЦК сентябрьски Пленума луш дола жоп. Крекинг-завода коммунисташ, коллективаца цхьана, лехаш ба чурча резервах пайда эцара, уж балха юкъедахьара цаькъаш. Иштта накъа гІоргда тхо КПСС XXIII-ча съезда.

Н. ЗАБЕЛИН,
Грозненски крекинг-завода партийни секретарь.

Продукци дукхагІеи дикагІеи хилийтара

«Трансмашстрой» яхача завода коллектив социалистически яхье а ьнна лакхача толамашца Октябра цІей дезде нийсъзуш я. Цар тІанйцад керда социалистически декхараш: октябрь бетта план тхъаь нійслагІча октябре кхоачашъе; итт бетта планах лаьрхІачул совгІа юрта боахама 100 трактора прицепи хил ма тІалоаттабу 70 башни арахеца; кхо эзари ах эзари сом пайда бергбола рационализаторски предложени балха екъейоалае; Шелковской райоперча «Сельхозтехника» яхача организацена цхьадола балхаш йистедаха гІо де.

Доккха декхараш да тІанйцараш: уж кхоачашдара хІара дениа теммаш лакх а еш хьинар ца кходеш къахьег КПСС ЦК сентябрьски Пленума соцамаш дог айдаьча завода коллективо.

Сентябрь бетта задани 102 процент кхоачашъяьй заводо, хІаьта нйс бетта тхъав цаІ рационализаторски предложени а юкъейоалаьяьй. Цу предложенеша шера лоархІ эзар сом кходергда завода.

Дикка лакхъенний арахецача продукце дикал а. Из хьагойт сахкат доацаш продукци арахецаш бола болхлой тІа-тІа дукхагІа хилаpe. Саратоверча машинаш ераша санна технически отдела тІахьожам боацаш къахьегаш октябрь бетта ши бІаь саг ва заводе.

Заводерча болхлоша «сий дош» я нов. Бупышев Аьмад керте латта слесарий бригада. Завода керттера продукци я трактора прицепаш, уж вІашагІйоххаш я из бригада. Шоай болх лакхача дикалца чакхбоаллх цар. Волгалбаха бева цу коллективера хьинар дола къахьегамхой нн. Л. Сеньчушин, Х. Дангаев, Л. Федоров, А. Горский, Х. Сусуркаев. Шоай заданеш хадданза тІехкхоачашъеш хьабоагІа уж. Шоай производственни квалификаци лакхъе механо-сборочни цехе хулаш йолча закитешка ух бригадашара беррига слесараш.

Семилетка шерашка дика толамаш даьхад заводо, бакъда, уж кхы а дикагІа хила йиш йолаш дар промышленноста кулгалдеча а, планированена юкъе а ихьаца кхоачамбоацараш хиннадецаре, цудухьа сентябрьски Пленума цу хьакъехьа де лаьрхІача хувцамашта чІоагІа раьза ба завода болхлой, инженерно - технически болхлой, еррига коллектив.

Завод дегІаахара йоккха новкъарле йора промышленноста деал дара методаша. Иштта 1962 шера дена завода реконструкци е лаьрхІа отталь проект уда заводе, бакъда цу гІулакха эшаш дола ахча хьа ца хецарах проект ше проект йолча йисар. ХІаьта цу хана дена хувцаенний завода арахецаш йола продукци, строительни нормаш. Цудухьа дикка зе а деш цкъа отталь хинна проект хІанз юха а хиина хувцамашка хьежжа хийца а хийца проект оттаеш я Харьковски «Гипротракторосельмаша» проектни институт.

Иштта чІоагІа Іаткъаш дар производстве дегІаахара дукхьала цхьан шера поэза-кхоза план хувцар. Масала, 1965 шера кхоза хийцар производственни план, цу тІа номенклатура план хувцача хана продукце объем хувцацар. Из бахьан долаш укх шера заводa 286 эзар сома маьха кхоачаш ца еш объем йисар. Из объем кхоачашъяйтара Къилбаседа-Кавказа совнархоза завода задани тІатехар, хІаьта цу гІулакха эшаш йола металла фонд йиъалгІча квартале мара хьакецаргйоланз яь.

Завода коллектив тешаш я отраслени кулгалдара кердача методаша производстве дегІайоалатра дикка гІодергхиларах.

Ю. ЯНХОТОВ,
«Трансмашстрой» яхача завода керттера инженер.

ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачаш а еш, юрта боахама лоархІамерча дакъа — хьайбай продуктивность дегІайоалара дика толамаш даьхад укх шера Шаьла района хьайбаш леладераша.

Хьайбай продукташ дукхагІа ехара а уж паччахьалкхена дІаелара а ерригача торонехи кхоачамехи боаггІача тайпара пайда а баьж нйс бетта план тІеххоачашъяьй XX партсъездан Куйбышевен цІерахча колхозаша, «Анпуринский», «Джалка», «Южный» яхача совхозаша.

Шура дукхагІа ехкараш из паччахьалкхенга дукхагІа йоххараш, цунца цхьана боахам рентабельни хилийтара къаьстта хьинаре къахьегаш ба «Джалка» яхача совхоза юкъара хьайбаш леладераш.

Паччахьалкхенга шура йоххара нйс бетта план толамца кхоачашъяьй совхоза хьайбаш леладераша. Планах паччахьалкхена 1328 тонн дІалар езача 1390 тонн дика хьоамал йола шура дІаеннай цар. Из дика толам ба.

Шера планах паччахьалкхена совхозо дІалла езар 1690 тонн шура я. Советски Конституце дІа хьатІаккхоачаш паччахьалкхенга шура йоххара шера план кхоачашъяь база лерхІ совхоза хьайбаш леладераш. Цар гойтача лакхарча толамашка диллача цох теша йиш я.

ХІара кходбача Іаттагара шура дукхагІа яккхара совхозе хьалхара моттиг лелаю шоллагІча отделенерча А. Зармаева кулгалдеча ферма. Лакхара хьокхамаш гойт укхаза шоай болх дукха я безаш хьаьнала къахьегача доярхоша. ТІанйцача декхарех, шо гІулакх деча 16 Іаттах хІара беттача Іаттагара шера 2800 килограмм яккха езача нйс бетта 2900 килограмм яьккхай доярка Иданова Нуашета. Цул тІехьайнсаца 16 етт лелабу доярка Абубакарова а. Царел тІехьабисаи йиълагІча отделенера юкъера хьайбаш леладераш а. Дика толам баьккхаб цар а.

Уж деррига толамаш карагІдуъл царна хьайбаш кхабарех леладарен гІулакх дика вІаштІехьдаьккха леладарах. Цар дика кхетаду доахаина доагІача тайпара гІулакх ца дича даргара йола продукташ совйохалургйоацилга.

ХІанз лоамаи даьгІенашкара цІадийрай доахак вІовхьаь дика кийчъяьча помещенешка чусоцадаьча хана, хьайбашкара йоаха продукци кІезиг ца хилийтара беррига низ тІабахийтаб совхоза хьайбаш леладераша.

ХІана керттердар доахан дика кхабари царна цу гІулакх дикагІа долгеи лерхІ совхоза хьайбаш леладераша.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48 шу дузача деннек КПСС XXIII съездан накъа бахара тІанйцача декхарех дика лоархІабаш хьабоагІа совхоза хьайбаш леладераш. ХІанзе а хьатІадоагІача шера шоаш дергдолчун планаш уттаеш ба уж. Хьайбашкара йоала продукци совъяккхара 1966 шера хьалхарча квартала план оттаеш ба совхоза кулгалхойи специалисташи хьайбаш леладерашца цхьана. Совхоза массайолча фермашка дІакхоачийтаргъя из.

А. ПЕРОВ.

Семилетка тІехьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь а йоаржаь къахьегаш хьабоагІа МалгІабикера къахьегамхой. Семилетка хьалхарча шераца нийсдича промышленни предприятеша арахийца продукци 8,5-зза дукхагІа хиннай, мехкдаьтта дакхар лакхденнад — 8,9-зза, хІаьта мехкдаьттаца хьайоагІа газ яккхар 40-зза лакхденнад.

Укх шера дІабахача нйс бетта мехкдаьттахоша 30 эзар тонн мехкдаьтта даькхад планал совгІа, цул совгІа товарни продукцега дІадодар лохдарах цар паччахьалкхена кходаьд 140 эзар сом. Уж толамаш доахача лоархІаме дакъа лоац тха бурув деттараша. Бурув тохара нйс бетта план 109 процент кхоачаш а яь планал совгІа 2602 метр бурув техад цар. Дукхьал цу юкъа бурув деттараша болх бе йолаяитай бархІ скважина. МалгІабика - Вознесенски яхача майдане мастера А. Левшина кулгалдеча бригадо бурув техача № 827 йолча скважина мехкдаьтта эгара хьалха кІедж техар лохара мелови тІоакашкара.

Паччахьалкхен план кхоачаш а еш дика къахьийтад ремонтно-механически цеха, транспортни контора, пищекомбината, газови цеха коллективаша. Болх нийса вІаштІехьбаккхара чІоагІа теркам тІабохийт партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, цунга хьежжа дика хул цар доала толамаш.

Цхьабакъда, шоай планови заданеш хаддаиза кхоачаш ца еш я цхьайола предприятеш. Геттара во болх беш я промыслови машинахъа коллективаш. Нйс бетта план 96,7 процент мара кхоачашъяьяц цар. Электро-механически цехо а нйс бетта план 96,1 процент мара кхоачашъяьяц. Цу предприятешка кІезига яц бригадаш, сменаш, шоай балха нормаш кхоачаш ца еш. ТІехьаюсача предприятей кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша кІезига терко ю план ханал хьалха кхоачашъяра коллектив сарцагІъяккхара, технико-экономически хьоккамаш лакхдара тІанйца социалистически декхараш кхоачашдара.

Сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дузача денна сийленца накъа бахара Грозненски крекинг-завода технологаша дІадоладаь дика гІулакх зог раьза хиина хьал а лаьца МалгІабикерча мехкдаьттахоша дакха, социалистически декхараш тІанйцад. Промысла эксплуатационникаца лерхІ планал совгІа 10 эзар тонн мехкдаьтта дакхка, хІаьта къахьегама овсарле планах лаьрхІачул 0,2 процент лакхъе, мехкдаьтта тоннига дІадодар 0,5 процент лохде, цул совгІа геолого-технически мероприятеш балха юкъейоалае. Шера плани тІанйца декхараш кхоачашдара лоархІаме квартал юкъейнса йиълагІа квартал.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара низ хьинари долца деш къахьегаш ба МалгІабикера болхлой.

Н. САГАЛАЕВ.
КПСС МалгІабика горкома инструктор.

ЛОАРХІАМЕ КВАРТАЛ

Агитатор

ХІара денна ІуйрийнаГрозненски района станични культура ЦІен юкхе вІашагІкхет бригадираш, учетчикаш, механизатораш, кхаш леладераш, кхыбараш. Царна юкъе даим бІаргега йиш я «Новый быт» яхача сельхозартела цхьоллагІча тракторни бригада учетчица Кочетова Клавдия.

Укхаза ца болх бу кхо шу совгІа я я. Дукха езаенний цунна шийн колхоз, дика байзаб болхлой. ХІаьта колхозхошта а езаенний кадай, къахьегам дукха беза, моллагІча эшшаха новкъостал де кийча йола йоІ.

Дика агитатор я комсомолка Кочетова Клавдия. Кест-кеста хул из кхошкарча станашка, механизаторашбоалча, шурий-товарни фермашка доаркаш болча, жи леладераш болча, кхычахьа. Цига цо царна деш керда журналаш, газеташ, вай мехкара, доазол дехьара керддарашдуаш, къахьегамхоша теланча хаттарашта жопаш тоа.

Нагахьа санна сарахьа библиотеке вахача я гурьяа Клавдия. Книжкаш дешаш, къахьегамхошта сакъердаме хетарадоза журналаш, газеташ хоржаш хул из. ХІаьта моллагІча дийнахьа уж деша ода. ХІана аьлча из шоаш болча ярга хьежаш хул кхашка къахьеганаш.

Цу дерригенал совгІа дика общественница а я Кочетова Клавдия. Библиотечни совета член, комсомола комитета член а я из. Ше арахац цо «Къахьегама листокаш», «Молнеш», библиотеке баьхкачарна книжкаш хуец.

Лоаца аьлча къахьегамхошта гІулакх дар дукха шийн низ а хьинар а кходаш Кочетова Клавдияс. Дукха ха дІадоаккх цунгара цу гІулакхо, цхьабакъда, цох къахьегамхошта тоар кулаш хилча чІоагІа раьза а йолаш ду цо из.

Цудухьа дика саг, дика новкъост из доландаь эза из наха а дукха.

А. КАРДАШОВ.

ЗАВЕДУЮЩИ ДИКА ХИЛЧА...

Наурски района «Терский» совхоза дикагІйола шурий-товарни ферма я № 4 йолча отделене Алимов Набиюна кулгалдеш яр. ХІанзаре а кхоачашъяьй цун барт тайначa доаркайн беша Іуйн коллективо шура яккхара итт бетта план. Укх хаьналца яккха езаш хиннар 365 тонн мара йоацача 383 тонн шура яьккхай ферме.

— Миштa вІаштІехьдаьккхад ферма коллективa цу тайпара дика котало яккха? — аьнна даьча хаттара совхоза кулгалхоцем специалисташем укх тайпара жоп лу:

— Ферма коллективо планал совгІа шура яккхара керттера бахьан за цо шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІагІертта къахьегаш а кердачох пайда эцаш а хилар. Цхьабакъда, иштта дика а барт тайна а яцар цу ферма коллектив дикъ шу хьалха.

Болхлошта хьокхам тела, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара цар беррига теркам тІаоза ховш вола, балхах дика кхетам вола кулгалхо хила веза производствана керте латтар. Цудухьа хьожаяир № 4 йолча фермана кулгалде Алимов Набиюн «Терский» совхоза дирекцеи парткомоп.

Лардагара дена эргабаьккха тоабе безаш бар ферма болх. Дукха лар уххаза дІалаха дезаш хиина кхоачамбоацараш. ІуйрийнаханнахЬа балха хьалхацар цхьабола доаркаш, лергІа гІулакх дІакхачийташар цар деахаиа. Гермеш а хьекхаш цІенддацар уж, тІехьа доладора детта, цудухьа сих а луш еррига шура хьаккхацар. шоолагІа юха ца деттаи дутар уж. Цул совгІа телхайора доахан кхабара йола рацион. Из бахьан долаш дукхагІа доадора иштта а кІезига дола довзъараш.

Уж кхоачамбоацараш дІадахара тІабахийтар кердача заведующи шийн беррига низ, цу гІулакха царпагІбахьар беррига доаркаш беша Іуйн. Болх бара керда график оттайир ферме. Из кхоачашъяра бехктокхаме вир хІара болхло. ВІаштІехьдаьккхар доакъарашта кхимбергболa гІулакх. Тоадир учет лелаелга а.

Цул тІехьагІа белгала лакхъелар балха тІа доаркай инициатива. ДикагІа хьоккамаш дихар дукхьа къонсабелар уж шоайла. Из бахьан долаш шура дукхагІа йоаккхар хІара доярка, цул совгІа шурий хьоккал лакхагІа хилийтара тІехьа а къовсам боаржабир доаркаша. Цхьабакъда, шура яккхара шера план кхоачашъяйзар ферме цу шера.

Ер кхоалагІа шу да Алимов Набиюна кулгалдеча ферме шура яккхара план кхоачашъю. Цхьабакъда, еггара дикагІа да шура яккхара хьоккамаш укх шера. Цхьанна а доарка яц ферме нйс бетта план кхоачаш ца еш. ХІаьта дикагІа белча доаркаша Тарам Евлоквас, Закаева Куриус, Куценко Ольгас хІанзале хІара Іаттагара 2300—2400 килограмм шура яьккхай. Шу чакхдалалеьхьа 2700—2800 килограммага дІакхоачийтаргда цар уж хьоккамаш. хІана аьлча, бІаьстийн аьхкийн режа тІа, гереханa цхьана дІабийнача кена тІа, суданка тІа а кхыча баьцаш тІа а доажадеш хиначул кІезигагІа аьхкан хІанз ферме шура.

Лакха хургла ферме шура яккхара хьоккамаш Іан заманахьа а. Іаика дика нийчо яьй укхаза. Эшаш долчул совгІа Іалашдаьл гІожен моцен доакъарaш, дика вІовхьаьй доахаи чудоахкаду помещенеш.

Ал. ПЛИЕВ, тха зоотехник.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеши крекинг-завода коллектива инициативек дог раьза, хиина хьал а лаьца хьинар совдаьккха къахьегаш ба Грозненски консервни завода болхлой. Консерваш арахецара нйс бетта план 27-ча сентябре кхоачашъяьй. Планах лаьрхІачул совгІа арахийца продукци 10 эзар совгІа сома маьха я.

Дезача цІей сийна итт бетта план 25-ча октябре кхоачаш а еш, планел совгІа итташ эзараш сома маьха продукци арахеца лерхІ цар.

Шоаш лерхІар ханал хьалха кхоачашдаьча цехий коллективаш хІанзлехьа гучаювлаш я. Царех я балкашта тІадохиа ногІараш деш йолча цеха коллектив. ХІанзлехьа кхоачашъяьй цеха болхлоша итт бетта план. Ноябрь бетта чотах ногІараш арахецаш я цеха коллектив.

Яьржача социалистически яхьа итогаш а яь хьалхара моттиг лакхарах шоллагІчен, кхоалагІчен квартале завода нарара хара тела ЦІе байрах лелаеш хьайоагІа цеха коллектив, йиълагІча квартале из байрах карара ца алийта лерхІ цеха болхлоша.

Хьалхашка латта декхараш тІеккхоачаш а деш, балла тІа хьалха латташ хьабоагІаш хиларца белгалбаьнна ба нн. Карьюва, Сутягина, Цыганкова, Серегина, кхыбараш. Царех хІаране сменах норма 115—125 процент кхоачашъю.

Сурта тІа: болх беш я Карьюва Мария Николаевна.

И. Плиева сурт.

Пропагандисташта-агитаторашта новкъостала

ИСЛАМИ ХІАНЗАРА ЗАМЕИ

2. ИСЛАМИ ДУНЕ ДОВЗАРИ

БІаьш шерашка Іилмен Іилманхойн а, политикен философин а, мораль а, школа а, суд а шийн кара хилийта гІийртад ислам. Исламо оалал деча мехкий городашка шоаш къаьстта бола нравай контролераши цензораши — мухтасибаш, раисаш хиннаб. Цар декхар хиннад бусалба наха ламазаш мел чІоагІа тІабцйраза ду, царгІато тІадехка гІулакхаш миштa кхоачашду хьежаш тІакьожам лоаттабелга; харцбаьннараштa тІаІазараш дераш а уж хиннаб. Бухарски ханстве цу тайпара йола порядкаш хиннай 1920 шера эмират йохаь дІаяккхалца, хІаьта Саудовски Аравеи паччахьалкхене укх тІеххьарча шерашка кхаччалца а йолаш хиннай уж.

Цудухьа такаш а яц кхыметтел шийн чулоацам дынца гІулакх долаш ца хилараш совгІ[1], бокхъалдар аьлча, цуниа дукхьала я болаш йола математически «Гомах йола трактат» укх тайпара долча хестора дешнашца йолаш а лертІа лерхІаш хиина хилар:

«Хоастам хилба диаметр гомаца малагІча бустаме я хоаш волча, деррига чоалханерчуи а цхьалханерчуи а доккхал-аІамигал ховча аллахІа...» [2]).

ХІандарча ханарча дына хьехамаш дераша, меллуш йоагІа шоай влияни чІоагІъе а гІертаи, хІама а тІехьа йоах ислам долла хІама чулоацаш бола ды ба, хІаьта аллахІ шейола говзал йолаш а хьаеш а ва. Нагахьа санна цар яхачунга ладийгІача, дерригача Іилмо керда гучадаьхараш дуккха а ха хьалха аллахІа КъорІа тІа белгалдаьраш кхоачашдар мара дац. Моллаша-реформисташа йоах, кхыметтел наха космос караерзаьр а хьалхе а аллахІа ларах хула хІана да. Цхьабакъда, Малхбоалехье хилаьа хьаькъалерча кинаца оалаш махилара, кІудал чура Іомехалургдац цу чу доландар мара!

* * *

КъорІа а бусалба наьха преданеш а, суннас, дунцараш зийча бІаргагу уж оттадаьраш шоай дешашбарий кругозор шеръяра, царна шоашта гонахьарча дунегах довзараш шардара йоаххо еш хиина ца хилар. Царей хьалхагІа Малхбоалехьен а Малхбузехьен а шехкашка Іилманна карагІдаьначех цар хьайнйлаз даьлехи пайхамарени дола дувцаидараш мара, наьхе кхетам лакхбеш йола Іилман техникан толамех йола даиеш.

КъорІа арадалалехьа дукха а бІаьш шераш хьалха къаьнарча замалахьарча Іилмахоша дукха хІамаш гучадаьхад астронома даькъе — седкъий каталог отталь, малх лувцилга мел юкъагІа хулаш да хайнад, и. кх. дІ. ХІаьта КъорІа юцар Библех а дІаяхча къаьнарча замалахьаш-карча дыний дувцашдарех а йоаош йола дуне ялх дийнахьа кхелла а кхелла вІаштІехьдаьккхадола яха миф мара яц.

Кхыметтел Аравехи Іарбехи лаьца аьнна а, масала, дІаяхача къаьнача замалахьарча Іарбий поэзе произведенеца нийсдича цхьакха а херда хІама дац цу тІа.

АллахІа дуне кхоллараха а вІаштІехьдахарах а лаьца КъорІа тІа аьнна дат цо, «дунений даьла», «шин дийнахьа Лаьтта кхеллар а шин дийнахьа цун тІехьанахьа чІоагІа латта (лоамаш) оттадаьр а; из даькъала дийцар а цу тІа кхача дІаса нийсбаьр а — беррига дехарашта цхьатарра ва». ТІаккха сигленашка (тІаваьлар) дІачІоагІ а велар — уж кІурах латтар — царга а Лаьттанга а аьлар: «Хьаахa шоай лоІамагІа е лоІам боацаш!» ТІаккха цар аьлар: «Тхоай лоІамагІа ух тхо!» ТІаккха цо царех ворхІ сигале йир шин дийнахьа, хІаьта хІара сигаленга шийн гІулакх а делар; хІаьта аггара тарга-хьара (лохехьара) сигале сердалокашца хоа а йир из лорадир духьа» (41,8—11). АллахІа из за оттадаьдола «моллагІча а аьрдагІаьллача вайтІах» (37, 6—7) лорабир духьа, йоах.

КъорІа тІа хувцача дуне кхоллара а вІаштІехьдаккхара а хьакъехьарча фаьлга хьисаперча сурто, Іилма гучадахараш хила дезилга хьа ца хьокхарал совгІа, юкъерча бІаьшерашка а керттерча даькъе оалхаарашфега сендукхьа хьалцхоабалу ца хоаши уж «аллха аллахІа хьалихоабала» (16,81) яхачох цІпашш волчоа мара Іоткъам ба йиш йоацаш дар.

Нийса хургдацар дына фантастика кхыметтел цу ганарча бІаьшерашка а ислама оалал деча мехкашка беррига а критика йоацаш тІайнеш хиинай аьнна хетар.

ІалаьматеЙоккха паччахьалхехиннай ислам официальни культ йолаш хиина халифат. VIII бІаьшере юкъе кхоачаш цун доалакьенаш лаьдай малхбузехьа Атлантически океанна йистошкарен Къулбехьен Франце доазонашкарен дена малхбоалехьа Индеген Малхбузехьеа Китайгек кхаччалца. Укхаза, гІулакхашта вІашагІа а детталуш, даькад къаьнарча замалахьара дена хьайоагІа культура а шоай вахарга хьежжа йола традицеш а йолаш дола итташ халкъаш. Общественни прогресса, материальни производства, городий дегІаахара, кемаш леладара хьаштаща дІалехаш хиннад естественни Іилманши техникен дегІаахар. Дуне довзаш, цу ханарча Іилмахоша шоашта чІоагІален лард еш хиннай шоаел хьалхагІа хиина дІабаьинарий опытахи лемехи; цар Аристотела а дІаяхача къаьнарча замашка хиннача мыслителийн Іилмахойн произведенешта а греки, сирийски, санскрита меттала Іарбий меттала переводаш еш хиннай. ХІаьта дегІадоагІа Іилмахои техникен моллагІча дына а санна, ислама «хувцалуш доацча истинашта» дукхьала дувлаш хиннад.

IX бІаьшере ваьхача Іарбий философе лард еллача Абу-Юсуф Якуб аль-Кинде а лийрхІад бусалба ды хьехарий «боккъала а долаш дараш» Іилма цаькъаца дайзараштa дукхьала доагІаш хилар. «Аристотела книжкай дукхалахи философи кхетаира хиламза даргдоацачохи йолча трактатах» тІа аль-Кинде Іилма къоастаду «е лека а, е къахьега а, е сага сакхетам а, е ха а ца эшаш» долча «даьлагара ховр» аьле цІи йоахаш долчох.

Деррига а довзар даьла мара вац яха бусалба дын хьехам боккъалдар аьлча дуне довзалургдац яхача нийсса ба. Сага хьаькъала йовзалургйоацала из даьла «къайле» йоах. Цунца исламо лохъю Іалам, дерригайна гонахьара дуне довзара доазув доацаш дукха йола сага торонаш.

Массе а хена сага къахьегама сий деш йолча, дог гІоздоахача халкъа творчестве цу лохъяра дукхьала латташ йола мотиваш хилар — ца ховш, ше-шегІа хиина хІама дац. «АллахІа хов, цхьабакъда, лаь а сакхув», — йоах, масала, туркий кица.

Дына дувцараш харц долга даьнха Іеш хиннабац Малхбоалехьен боккхий Іилмахой. Кхыметтел юкъерча бІаьшеренашка а тІехьа цар тІагІертта дына дукхьала уттадеш хиннад ІилмагІа дуне довзар, опыт, земанш, Іилма гучадоахараш. Иштта, Авиценна яха цІи а йолаш Европе дукхахьа а вовзаш хиннача, сийлахь-боккхача юкъерча бІаьшеренашкарча Іилмахочо Абу-Али Ибн-Сина (980—1037 шш.) лоамаш миштa хьахиннад довзхаш хиннад, нах а тІехьа Лаьтта «ца агийтар» (16, 15) дукхьа аллахІа оттадаьд уж яха КъорІ тІа аьнна тейкъ а ца деш. Іилмахочо Іилма тешалаш лех, Іаламчул тІех бола низ юкъе а ца бехийташ. «Лоамаш хьахилара шин-дукхьа бахьан хиина хила йиш я, — лазу Ибн-Сина, — уж хьахиннад е лаьттан тІоа айбарах (из айбаь хила йиш я чІоаггІа лаьтта агарах), е укхача хиша хилийта (шоашта керда никъ буллаш, аьлеш дута а дуташ, цкъаза геттара кІаьда, цкъаза геттара чІоагІа айха хулча лаьттан тІоамашка гІолла чакх а дувлаш). Михашеи хишеи царех цхьаьола тІоамаш дуадалийтад, хІаьта вожаш хІама ца деш хуташ а хиннад. ДукхагІа йола лаьттан лакхенаш хьахиннад лакхехьа дийцача хьисане. Уж деррига хувцамаш хилийтара вІаьдача хана юкъ нийшай, уж хулча хана лоамаш кІезига-дукха зІамигдала йиш хиина хургья. Цхьабакъда, цу тайпара дола хувцамаш хилийтара керттера бахьан хий хиина хилар бакъду дукхача лоамашка хиларча а лаьттарча а хьайбаех ювдисача оахнаш хьадоахачa карадоагІарашa».

Хорезмерча Іалаьмате доккха хьаькъал долча Іилмахочо-энциклопедиста Абу-Рейхан Бируне (973—1048 шш.) аькад, дынга хетта ух Іилмера нийса жоп лаха могаш ца хилча. Из деш хиннаб, Бируне яьхачунга диллача, масала, хий лаххлуш хилара а урагІа кІедж етташ хилара а бахьанаш дайха ца могаш хиннараш. «Физикашта, — аьдаьд цо, — Іилма чу довзаш доацар аллахІа мара ховргдоаца хІана да кхача дукхахча наха цу дош хьакъехьа соца къайсад...».

1048 шера йистедаьннача «Жовхьараш довзара долча гуллангий книжка» тІа е «Минералоге» тІа Бируне хьахьувкх маге фетишех, цар даькъе кхеро е аьтача саьмарсаьккхе догІа делхийтаргдола яхачех тешар дош доацар долга. «Цхьан тюрка,— аздаьд цо,—цунах цхьа хІама (вешта аьлча, догІа делхийта могаргдолаш бола яха кхера. — Я. К.) ера сона, из ца чІоагІа теркалъергъя а дувцилга йоацаш хьоацаргъя а метташ. Цхьабакъда, из цунга аьлар: «Сона лоача хьашт долча хана цунна догІа делхадалийта Іа, тІаккха из хьа я эцаргья, хьона Іа догдаххар а кхы тІатеха а лургда». ТІаккха из волавелар цунах дуаццадар де: кхера хи - чу къайлабоахар, сигала урагІа яхувсар, цунца цхьана цхьа шийн тайпара баге а еттаи, цІогІа а деттаи. Цхьабакъда, кхеро догІа делхийтанзар цунна, пхьа-цаІ тІадам Іобожанзар, нагахьа санна кхера хила бетталуш дІа-са дийтта цинцаш (тІадамаш) ца лаьрхІача. Цхьабакъда, кхы а тамашегІа да цу лакъехьа дувцар Іилмахошта наьхе даьржам из тохкам а ца беш, цар тІанйдеши хилар. ТІаккха цига хинарех цаІ цун (тюрка) га даха а втар, хІаьта гІулакх кхеро деш дар моттигерча хьалех тийша а доль, из кхера тюркий лаьттара баьнна хилларах цигара хьалаш эшаш а бола яхача оагІора а дерзадир цо. ХІаьта масална лаьрхІа Табаристана лоамаш а дийцар цо, нагахьа санна шиоьсаьмарсаьх оате хьеж боацаши сихa догІа делхаргда я яхаш...» [3]).

1) «Фу ды ба ислам яхар» аьнна йолча хьалхарча статьяга хьажа укх шера 12 августе арадаьннача № 96 йолча «Сердало» тІа.

2) Джемшид Гиясэддин ал-Каши. Арифметика дІоагІа. Гомах йола трактат. Технико-теоретически литература паччахьалкхен изд-во. М., 1956.

3). «Бируни» яха сб. СССР Ан изд-во. М.-Л. 1950. 104 оагІ.

ТХОГА ЯЗДУ

Наьсарен районера хоамаш

ХЬАЙБАШ ДИКА ТОАДЕННАД

«Октябра 40 шу» яхача совхоза 1962—1963 шерашка даь кагий доакаи лоамаи даьгІенашкара цІа-кхаьчад.

Лоам дика хьийгад совхоза хьайбаша. Шертта хьаьна буц, мала шийла шовда дар царна. Цул совгІа, горашеи мозашеи саготдаьдац цар. ХІаьта хан-ханнахьа тух, ворий дарба лоаттадора хьайбашта.

Хьайбаш даьгІенашка доаладар бахьан долаш геттара кхеахьаьнна цар продуктивность. Нитта, ТІой-Юртарча фермера сентябрь бетта паччахьалкхенна дІаденна 101 хьайба азачул тІехьагІа гучадаьлар хІара уж лоам хиннача дийнахь-бус 550 грамм дулх тІаккхета дезача юккъера лаьркІача тІакхийттар 820 грамм яр. Из хул 150 процент гаргга.

Дика гІулакх даьд юкъерча хьайбашта, дунах тарра ба толам а.

Шоай хьинар кхо ца деш къахьийгад скотникаша ин. Абадиев Сулейма, Гадиев Товсолта, Гелисханов Махьмада, къаьстта дика Сулейма а хьегаш.

У. АБАДИЕВ.

МЕРЗА ОВЛАШ— ПАЧЧАХЬАЛКХЕННА

200 гектара тІа шекара свекла кхеаьй «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхоалагІча отделене. Шин зенес делабу из боах.

Укх денешка чуйийна мерза овлаш чуэцаш а уж паччахьалкхен шекара заводашка дІаухийташ а ба совхоза къахьегамхой.

Таханарча денга 300 тонн свекла Шалински Дигорски шекара заводашка кхаьчай новкъостий Кодзоева Лидайи Келигов Бисолтай звеной участкашкара.

Дика хьийкъай свекла. Планал тІех йоал из хІара гектара тІара, масала, Кодзоева Лидай 32 гектар дулача даьлха тІа 200 центнерал эшашагІа ялац свекла хІара гектара тІара.

Кхай тІа дукха аллац свекла, маьлхара йодац. Ший хантханнахьа мерза овлаш заводашка дІадахьа машинаш тІайоагІа.

А. УРУСХАНОВ.

Планал шозза дукхагІа

Дика хьийкъай укх шера шекара свекла «Знаменский» яхача совхоза СурхатІарча отделена Богатырев Умалата звено. Наьрта дика хиннай из гектаринций Албогачиев Іадал-Хьамидов Мадова Марьеи кхашна. Цар план 180 центнер мара йоацача хІара гектара тІара 350—370 центнер шекара свекла чуэц. Из геттара лекха хьувиъам ба.

П. СУЛЕЙМАНОВ.

Сий ду МалгІабика района «Кавказ» яхача колхоза комбайнера Ткаченко Александра. Колхозе моллагІча сагага из хьаттача цох дикадар мара хозардац.

Итт шу да цо комбайнераллий колхозе болх бу. Цу шерашка цо зараш лекташ ялатаІи хьекхад, зиелан хиллал ший комбайна бункер чура ялаташ дІаденнад.

Укх шера Ткаченка ший сесагаца аьлки дІадахача шера гуразьа дийна ялаташ хьокхаши, тІаккха гуразьа гидуарыш чуэцаши хиннав. Колхоза механизаторашта юкъе аьрцача ахье хьалхара моттиг лаьккар цар. Укх шера 368 гектара тІаро гуразьа дийна ялата 142 гектара тІара гидуаргаш хьекхай ТкаченковгІар. Аьрдад 6700 центнер ялатиби 170 тонн сенарийн.

ЦІаьхка еха дІа цо отташ болх беш хилар цар агрегат. Саргьа шоаш болх бар бахьача лертІа комбайн хийчаль дІаоттаьлчул тІехьагІа нара чуболхицар уж.

Гидуаргаш хьекха баьнначул тІехьагІа «СК-4» яха комбайн тоаль дІаоттаьл кхьча комбайнеца хьажкІаш чуэца кхашка арааьлар Ткаченко. Ше тоаьлар цо хьажкІаш хьокхаш йола комбайн а.

Дукхьала цхьак дийнахьа кхьча воахамера цер колхоза новкъостал де вннача тракториставца А. Шедо-

СИЙЛЕНЦА КЪАХЬЕГ

губовца хьажкІаш деІа участок тохкаш а шоай техника кийчъеш а хилар уж.

ХІанз хьажкІаш хьокхаш латт Н. Купарова звеной участка. Во хьийкъаьц цу звено хьажкІаш. Сихха чуэц Ткаченко агрегата хьажкІаш. Норма 4,5 гектар йолча дийнахьа 6—7 гектара тІара хьажкІаш хьекха воал из. Комбайн е трактор еха моттиг нийсъелча шаккхе дІа а этте сихи гІалат дІадоакх цар. Кхьметтел слесарни балхаш а шоаш ду. Цу гІулакха эшаш йола слесарни инструментий комплект шоаца лелаю.

Іуйрийна эггара хьалха кхашка шоай агрегатанца арабуал Ткаченкой Шедогубови. Дукхагіа бола механизаторашсеца царца хьажкІаш хьекха чоархІабац, хІана аьлча Іуйрийна тхир тІадиже тІаьдй хра хьажкІаш. Цудухьа шоттa лелаю ший агрегат Ткаченкос. ХІаьта а дийнахьа цаІ ах шин норма кхочашде аьттув боал цун.

Даь дийнахьа 30 гектара тІара хьажкІаш чуийца аьнная Александр.

В. ТАГУРОВ.

Бешамаш лелаерий хьашташ

Дукха я Грозне чу в цун гонахьа а бахача наьха соний бешамаш. 810 гектар даьтта дІалоац цар. Мукъа ха йолча хана сом безарам беша къахьега арабоал. Из бодх ледабара царна эншаш дола новкъостал лоаттадича дукха соь тайп-тайпара сомаш кораниги хургьяр бахача наха.

Эггара хьалха бешамаш лелаерашта агротехника Іоманйта еза. Геттара дика йоаржае йиш я агротехнически знанеш телевизорга гІолла. Цу гІулакхь дика дар в поатта дийнахь с кІирандийнахьа телестуде квалифицированний агроном вийхача. ТІаккха ІаЙ бешамаш лелаерий кружок вІашагІйолла а могаргъяр.

Вакъда. лакха соний хьувкъам кхебара дукхьала агротехнически знанеш харах тоъам бац. Соний бешамашка тоъал удобренеш езха еза. Цул совгІа, цахадлаш эулам деращцеи лазараццеи къовсам лоаттабе беза.

Грозне лаьрххІа удобренеши ядохимикаташ йохкаш тика ца хилар бахьан долаш эшача хана атта корааргІац уж.

Гаьнаш латача хана дог гІоздаьле хул соний беш йола саг. Бакъда, сомаш кхаьча баьлча цкъаза бешара хьаяккха хІама йоацаш йус саг эудам дерашцеи лазарашцеи цо къовсам ца лоаттабар бахьан долаш.

Кулгашца гаьнашта опрыскиванир чІоагІа хала гІулакх да. Цох Іаха дика пайда а баьац. Гаьнашта массови опрыскивани яр дикагІа да. Из дукха чухналья а пайданегІа а да.

ХІана Грозне 255 бешамаш лелаерий товарищество я. ХІараннена чу 15—20 саг мара вац. Нагахьа свина уж вІашагІтехь 500—600 саг чувоагІаш йоккха йоре цар болх дикагІа вІаштІехьбаргбар. ДІабедаш бола мах кІеангагІа болаш лакха соний хьувкъамаш кхебергбар цар шоай бешамашка.

М. ХОМЕНКО.

Грозненски района № 3 йолча сений-баьца дааорий совхоза инженер-гидротехник.

ЯЛАТАШ ХЬАЧУИЙДАРА КИЙЧО ЯЬЙ

Пхьилекъонгий - Юртарча ялат дІаийдеча пункта коллектив бІаьстан юххье денз ялат хьачуийду техника а немешенецц а кийчъеш хиннай. ЛерттІа кийчо яр бахьан долаш хІанз хийцца хьажкІашц генараши хьачуэца вІаштІехьлоал цар.

Сентябрь бутт дІаболалуш МалгІабика пункто тІаьда хиларах дІа ца ийца. «Ингушский» совхоза генараш хьийде йолаелар Пхьилекъонгий-Юртара пункт. Хьачуийца генараш докъа в дІйя обработка в йийл дІаувттаду.

ХІанз цахадлаш Наьсарен, МалгІабика, Сунженски районий боахамаш кхара ялат хьаийдеш а Плиевера пункт. Цул совгІа, машинашкъа хьахуха Ростовски, Пензенски областашеи Краснодарски краяи кхедаь ялат а хьачуийлу цо.

Е кампани йолаелча дена 6 октябре кхаччалца кхо езар тонн гаргга хьажкІаш, 5 эзар тоннал совгІа генараш, бІаьш тоннаш кІа хьачуийцад пункто.

Хьачуийца ялат докъадеш зин рефактивни машина я укхаза. Сахьата 32 тонн ялат докъалу цар.

Етта хьажкІаш тІайола автомашинаа хьачуэча. сихха анализа хьажкІаш хьаэц лаборантка М. Хабриевас, тІаккха «автоподъемник» йолча дІайода машин. Цига шин-кхаь минута йоесса а йийл дІайоахийт пунктера.

Элеватора кеви складаши асфальт йилла цІена я. Хьинар ца кходеш къахьегаш боахк укхаза З. Горчханов, Ю. Ажигов, Х. Ведзижев, Г. Плиев, кхьыбараш.

Сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дизара къахьегама толамашца какъа баха гІерташ ба Пхьилекъонгий-Юртарча ялат дІаийдеча пункта къахьегамхой.

С. ПАРОВ.

БАХАРХОЙ РАЬЗА БА

Вилабеннеи безамеи дукхьалдоагІа хьачувальначунна «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене чуйоагІача ОРС-а № 1 йолча столове гІулакх дераш. Дуа хІама чам болаши тайп-тайпарен хиларал совгІа цІенеи лостам баьи я столови ше а. Отзываш язьеш долча книжка тІа дукха лаьаь столове хинараша шеф-повар йолча Земляная Анна Афанасьевнана баркал оалаш дІайха деши, нитта чІоагІа раьза ба нах поварашта Новичкова Аннайна, Захарова Лидайна, Пимечова Раисайна, Стреганова Зинаидайна. Еррига коллектив цахаца эзде, Іимерал хилар — из да къахьегам хошта столови дукхаезара керттера бахьан. Вакъаьла дар кхьча столовей коллективаш цар балхага хьежача.

А. ТИЩЕНКО.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ИНДО-ПАКИСТАНСКИ КОНФЛИКТ

ДЕЛИ, 13 октябрь. (ТАСС). Индехьча мехкашцарча гІулакхий министерства укхаза дІайоаржаьй «укх тІехьарча 20 дийнахьа тІом соцабара хьакъехьара соглашени 251-зза толхаьй Пакистано, — яхаш йола индийски правительства заявлени.— Соглашени дІахо а телхаьро, — йоах заявлене тІа, — конфликт кхы а чІоагІагІа сонъяр кхерам ба, хІаьта хІана укх сахьата кхы соь тІехьа доацача хана из телхаенга сонаде а дела».

Кепа йоазоно беча хоамах, Джамму яхача штата а Кашмира а полице 10-ча октябре «городе Синагаре чу а хьежа. цига дІахьулабенна хиина пакистански партизанаш лийцаб».

КАРАЧИ, 12 октябрь. (ТАСС). Официальни пакистански викало, Ассошиэйтед Пресс оф Пакистан яхача агентства корреспондента Даккера баьча хоама тІа в догІа, хьекхайкадир, седкаш вІашта ихе сахьата индийски бІунаша цахаддаш дайга терзаш а детташ тІом баьб доалонна йистерча Кутитиа яхача районе (малхболлехьара Пакистан), аьнна. Пакистанцашна а цунна духьала тІом юха баьб. Вийна саг вац.

Пакистански подразделенеша, аьлар Пакистана викало, Ачри яхача районе (Раджастански сектор) — цхьан поста индийски бІунаша ль атакаш 10 октябре юхатехар. Цо лаьтчох, индийцашта доккхий зенаш хиннад.

ООН-а генеральни ассамблея сессе

НЬЮ-ЙОРК, ТАСС специальни корреспонденташа И. Лапицкеи С. Лосевои хоам бу: ООН-а Генеральни Ассамблея 12 октябре сецца харцахьа лаьрхІар кІезигагІа болча кІайчар Іаьдал мехка чІоагІдар духьа «лоІам» дІакхайкабе гІертача Къулбехьен Родезе Іаьдалаша лелаьдер.

Къулбехьен Родезерча хьалеи мохк ший лоІаме болаш хилар тхеццккара дІакхайкадергда аьха яхаш Смита режимо тІатувгача кхерамашта сагота йолча Генеральни Ассамблея общеполитически дискусси тахан юкъахьаьккхар къулбехьенродезийски расисташта цар леладеча апартеистически гІулакххех дала тарлуш долча зуламех хургдар цІенхаштта дІахайтар духьа. Ассамблея чІоагІИйр Гвинея инициативах селхан йиъланна комитето тІаийца резолюци. Африкански азиатски юкъаттъа паччахьалкхе соавтораш йолча цу резолюце тІа Генеральни Ассамблей хьаьхайкадир, кІезигагІа болча кІайчар Іаьдал чІоагІдар ООН-а Уставо хьакхайкадьча халкъий нийсхоши шоай ахел царга шоаш лоІаме принципашна а колониальни мехкашта халкъаштеи шоай лоІам балара хьакъехьарча Декларацена а тардала йиш ца хилар.

Цу резолюце тІа Ассамблене «вІашагІкхийттача королевствагарей организаце членаш йолча паччахьалкхенашкарей дех аллхха кІезигагІа барий хьаштаца малххара мара хургдоацаш дола Къулбехьен Родези хІанзарча ший Іаьдалашца шийчоа лоІаме ялар хьал ца лацар а, хІаьта из бахьан долаш вІашагІйохка тарлуш йола цхьаккха тайпа органаш хьал ца лацар а.

ВІашагІкхийттача королевствага тІаьхьехам бу из мохк ший лоІам тІа балга царга шоашккара дІа ца кхайкадайтар духьа де йиш йолаш мел долча гІулакхех пайда эцара, хІаьта, нагахьа санна из хьаьккхайвадаь моттиг хуле, соь чехка из тайна митеж хоадаль дІаяккхар духьа дииза дарг мел доацар лара а, бахача наха дукха-гІабарашта лоича тайпара представительни правительствага Іаьдал дІадала дезаш хилар теркал а деш.

сонам бу Къулбехьен Родезе хьакъехьара дош саггатем дании ткъоалагІча сессе дуццаш дІахо дахьа а дІахо диноэ дарг доацача гІулакхий хьакъехьарча дешата хьажа а».

Резолюцена тІехьа 107 голос елар. Цунна духьала бовла лоархІабир аллха къулбехьенродезийски расистски режима союзникаш йола ЮАР-и Португали. Франце викало голосовани еча дакъа лацанзар, хІаьта британски викал дош ца хетачох голосованена юкъе дакъа лоацаш ІиЙра, кхьание а бакъданза дола, Къулбехьен Родезе гІулакхашта юкъегІерта бокъо яц аха бахьан цІаьхка юха керда а дахкха.

Цул тІехьагІа юха дІайолаьча общеполитически дискусе къамаьл дир Того кхьча мехкашцарча гІулакхий министра Жорж Апедо Амаха.

Апедо Амаха аьлар, ший делегацена хетачох, гІойленагІа дар Советски Союзо еннача предложенега хьежа кІезиг-кІезига гІулакхаш чакхдоахача наькъана массане а цІендаь гера дІадаккхаргахьа дахар. Цо нитта предложени елар гера дІадаккхара гІулакха Дерригдунен конференци гулъяра хьакъехьа. Того викало харцахьа лаьрхІар Къулбехьен Родезе хьакъехьарча деша португальски колонизаторашеи къулбехьенродезийски расисташеи лаьца позици, цо белгалдьаккхар, ше жоп дала дезаш йолча территоре гІулакхашта «юкъе ца гІертара» пордонна тІехьашка хьулалла бокъо йолаш Англи ца хилар.

ІуйрийІарча заседане юкъара дискусси йолча хана эггара тІехьагІа къамаьл дир Словени Коста Берега хьыча мехкашцара гІулакхаш леладеш волча министра Камиль Аллиали. Цо а нитта хьаллаьяр гера дІадаккхара Дерригдунен конференци гулъяра идея.

ДРВ ПРОСВЕЩЕНЕ МИНИСТЕРСТВА ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 13 октябрь (ТАСС). Вьетнама Демократически Республика просвещене министерства кепа тоха оразьакхой американски империалисташа ДРВ-оне чІоагІа бомбаш чуеттэ йолаьча дена 124 дешаре заведена бомбаш чуйийттай, хІаьта из бахьан долаш дукхо преподавателаш, студенташ, дешаркой а байбаь, доккха материальни зе а даьд, яхаш йола заявлени.

ПАРТИЗАНАША КЪОВСАМ ЛОАТТАБУ

ГАВАНА, 13 октябрь. (ТАСС). Венесуэла Къам мукъадаккхара гераьзцарча шиний партизански отрядаша «Мене гранде ойл компани» яхача американски компане доалахьара ялх мехкдаьтта проводи шинъ газопроводи эккхийтай. Пресса Латина агентства корреспонденто Каракасера бoча хоамах, мехкдаьтта кхьча шин проводана кІаьселла хиина, ца эккхаш йиса кхы а ши бомба кораьй полицена. КхоалгІа бомба кораьй мехкдаьтта хранилищана гаьна йоаццаш.

Американски компане эцналаш хьаьхайкадаьд партизанаша леладу гІулакхаш бахьан долаш компане денкхий зенаш хиина хилар.

ИНДОНЕЗЕРА ХЬАЛ

ДЖАКАРТА, 12 октябрь. (ТАСС). Джакарто доле хІама хьоахегІа хиннача тайпара да. Дукха салтий лол улицашна гІалло. ХІанз президент чуволча Мердека яхача дворена юххе танкаш, броневикаш, зенитни йоккхий тоцаш латт. ТІема техника дукха латт стадиона, аэропорта районе, цхьайолча кхьча лоархІамерча пункташна.

Газеташа кампани йолаьй Индонезе Коммунистически партиеи цунца оагІув болаш йолча организацешта духьала.

«Берита юдха» яхача газето тахан баьча хоамах, 10-ча октябре вІашагІкхийтар президент Сукарнои инарал Насутиони. «Революце шиина а кулгаккоча йойцар, — яхаш язду газето, — шоаех «30-ча сентябрера болам» аьнна цІи тилларий тийшабола бахьан долаш вай каликъа а мохка а тІоатта саготонаш. ВІашагІкхийттача цар цхьатарра уйлаш цхьаьагІон хилар цу болама юкъе мел хиннача наха чистке яра хьакъехьара деша».

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА БОЛХЛОЙ ПАРЛАМЕНТ ШИЙ ГІУЛАКХАШ ЧАКХДОАХАШ Я

ВАРШАВА, ТАСС-а специальни корреспонденташа В. КУЗНЕЦОВЕИ, И. МАСЛЕННИКОВЕИ хоам бу:

Укхаза массане а цхьатарра раьза а болаш дунен халкъашта юкъера болхлой парламент аьле цІи йоаккхаш йолча профсоюзий VI-ча Дерригдунен конгресса делегаташа 12-ча октябре хиннача ІуйрийІарча заседане чІоагІа уйла тІаяхийта лацийгІар Ирана викала, Ирана болхлойи гІулакхерча паьхен вІашагІтехача профсоюзий Центральни совета генеральни секретара Реза Руста даьча къамаьлага. Конгрессе дакъа лоацаш оратора тІахьийхар Ирана Іалама рузкъаш шийна пародерзадьчо, мехках тІема база яьча империализмаца лоаттабеча къовсаме цхьоагІо йолаш денал долаш хилара. Халкъий барт-цхьоагІо хьаьхьокхаш дола башка дика масал да, аьлар Р. Руста, промышленни предприятеш хьалъеча Иpeна Советски Союзо деш дола новкъостал.

ЧІоагІа раьза хиша тІаийцар континента халкъаша шоай паргІатон демократи бахьан долаш, Африкера шоай волиции юхакьовдагІертача колонизаторашта духьала лоаттабеча къовсама хьанъехьа дийцача Африка профсоюзий болама ветерана Абдулла Диаллос даь къамаьл. Юххера къамаьл чакхдоалаш цо Іойийшар Гвинейски республика президента Секу Туре профсоюзий VI-ча Дерригдунен конгрессага яйта послани.

Гонсало Кантильуца — Коста-Рикай къахьегамхой Конфедерацена генеральни секретара ший къамаьл мехка къахьегамхоша США монополешта духьала лоаттабеча къовсама хетадир. Тха дукха да дошув, мехкдаьтто, кхьдола Іалама рузкъаш, аьлар оратора, цхьабакъда, из долла хІама американски монополей бе доала.

Цул тІехьагІа къамаьл даьча профсоюзий Еррига венгерски совета генеральни секретара Ш. Гашпара хьаллаьцар Луи Сайяни Луис Падильяси ль докладаш. ЦІаккха а ца ийшача тайпара чІоагІа эи хІанз, аьлар цо, барт-йиш болхлой цхьоагІон.

Саудовски Арава профсоюзий совета член волча Ахмед Салима аьлар, империалистийи цар агентийи Іазана кІал латтача мехкий болхлой сатувсаши тешаши хьежхоаненга, социалистически мехкий халкъашта даьхача толамех, дегІазахара капиталистически боацача наькъаца долхача мехкий толамех из латташ хилар бІарга а гуш.

Социалистически мехкий, эггара хьалха Советски Союза халкъий толамаш, халкъаш мукъадахар духьа лоаттабу къовсам цар хьаллоаттабергахьа хилар, дегІаухача мехкий халкъашта вежаралла новкъостал дар, аьлар цо. ЧІоагІа лоархІаме дикагІа йола кхоане бахьан доларгахьа халкъаша лоаттабеча къовсаме.

Варшаве болх дІаболабаьча профсоюзий алхлагІча Дерригдунен конгрессе шоай викалаш бахийтача итташ а итташ а миллионаш болча болхлой барт-цхьоагІо къаьстта а чІоагІа гуш я вьетнамски делегаге хьежача. ХІара делегата геттара харцахьа лоархІ Вьетнамера американски агресси, хьаькхайкаду вьетнамски халкъа мукъахон гІулакх котдаргхиларах шоай дог тайша хилар.

Конгресса балха юкъа дуккха моттиг дІалоац къоначa болхлой классо Іазоша, эксплуатацена, колониализмана духьала къовсам лоаттабеш йолча Азерча, Африкерча, Латински Америкерча профсоюзий болама проблемаша.

Тахан ІуйрийІа хиннача заседане нитта къамаьлаш дир Э. Пасторино (Уругвай), О. Хорва (Австри), А. Кабрала (Португальски Гвинея).

ЧІоагІа дика лоархІаш я укхаза хьаьййиІа «Вьетнам пьааьлгаенен американски империалисташта духьала лоаттабеча къовсаме» яха выставка.

Ди а къувкъаш ма бетта йолчан хулийта мохк йохаюлуш бола яхача «шабеттара» кхерах тешара а дукхьала гІеттав Вируни; цу тайпара бола ххера Иране Исфахана юххе уллача юрта хиннабола аьхад. Исламна хьехамаш деш бараш Іилмага дуденнараш дынах тешашбаранита ца довзаш хиларах пайда а ийбеш, Іехорцеи харцонашцеи пайда баккха кийча мингаб а дийнад цо.

КъорІа йоах лаьтта шаьра да, из аллахІа кІувс санна «Іодиллад» (51, 48). Суннас, «Іаькарт ди», «цаьшаре лоахка ди» доагІаргхиларах йола ислама догмат яшха а йоашхаш, дынах тешараш кхерабу, цу хана Лаьтта, «нахьара чІегнаг» санна цкъа вІашка а ухаш, юха доаста а луш хургда а яхаш. Цунна духьала а долаш, Вируне доаладаьд лаьтта герга хилар бакъдеш дола тешал. Нагахьа санна из герга хилар бакъ лерхІам хуле, яздаьд цо, тІаккха «еррига (астрономически) расчеташ харцахьа хургъа». Цо дийцад «Лаьтта хьувзаш го а бодаш лелаш хиларах» лаьца а, сталастаьта фухха хете а, цунна мукІарад даро «ІалІава а астрономи сий доацача йоаккхаш ца хиларал совгІа, еррига астрономически хІаненаш цхьатарра цу хьлагга хьежна хулаш хиларах» дьаьра а.

Вируне белгалдаьраш вай хана а хьаштдолаш да. Бусалба наь хІанз а тІехьа тешаш ма бий цхьадола тІой тамашийна хІамаш дош хиларах, хІаьта уж деза а лерІ, цар даьъе ше хьахилар метеоритни долаш бола Маккарча Къоба храмера «Іаьржа кхера» а тІехьа. ХІаьта, ер мугІараш дадечул массеха шу хьалха теша торе малиллара, хІана а тІехьа Аль-Куфе, Ираке, маьшдига доккхача коа Адам-пайхамара, Жабраил-малайка, Мухьмад-пайхамара, Турпал-Іаьлий «стонена» (каха) уллув сир дакъккхача кирпишкех чура беттача боккхача кІоага чу хьаьлукхаш я дуненна форд тІабаьнначa хана наьхача цхьан йоаккхача сага лиш!

Цхьа ха хиннай дына хьехамаш дераш эеррига шоашка дулург мел долча гІулакхашца, судаца, тоІазарца адама генийи лаьттах ІотоІие гІерташ. Іилма доккхал деш дола Ибн-Сина а дуккхача кхьолча Малхбоалехьен доккхача хьалкъала даьй а балхаш халифий приговорах наха юкъе доагадеш хиннад.

Кердача хана гучадаьккхад дына хьехамаш дераша Іилма дына карадерадо гІерташ леладорий цхьаккха а хІамина ка орг ца хилар. Общество дегІаухалургъацар Іилмеи техникеи айлуш ца хилча, тІа-тІа дукхагІа дунe довзаш ца хилча, Іалама низам сага карадераш ца хилча. Іилма а техника а керда гучадоахараш хьаштдолаш хиннай ислам дІадаьржача районий хьалулаш лаьтта къамаш буржуази а.

КъорІен сунней дашхара истори Іомадеш хала дац цар тІира «даьлагарча хьаькъала кхетам» Іилманеи техникаци дуденнача эггара кердагІдаранца дІатарбара доадь бакъдараши бахьанаши уж доашхараша вай хана гаргагІа ме кхоача тІагІерттагІагІа хержилга эздла. ХІаьта цу тайпара «дІатарбелга» вІаддеа вІаштІехьа ца доалачех дІахада а кийча ба уж цкъаза. Нитта, бусалба дын хьехамаш деш волча Бигеов Мусас 1912 шера Казане арадаьйнача «ДІаьхача деношка кхоаба марка» («Узун гюнлерде орза») яхача книжка тІа харцлу Мухьмад-пайхамара Адампайханар кховзткъа ерша лакха хиларах хоаш баь бола яха доиг. Цунна долча тешала цо дувц аллахІа вайтачунгара бола хоам... Іилма даннешта духьала боагІаш хила йиш йоацилга (!). ХІаьта Іилма даннеша, оахкаш корайоагІача байнарех юхедисараш бакъдаш дІадхача замалахьара нах селла лакха хиина хилар.

Цу тайпара хІана а моллаша - реформисташа йоах КъорІа тІа дувцаш дола жинаш — уж сага бІаргагуш йоаца, дала ухийта микробаш йола. Уж дикаш деш а вонаш деш а хулай, пайданеш зенцеи йола микробаш а санна, йоах. Цхьабакъда, микробаш цІера алах хьаль хила йиш йоацилга ца хьехадеш дут моллаша. ХІаьта КъорІа тІа дувцарашм аллахІа «цІенача цІерах» (55, 14) кхелла жинаш ма дий.

Дына хьехамаш дераша дувна дукха а дараш ислама Іилман критика ца айта лаьрхІа да. Ше арадаха додаьча «Аль-Манар» («Маяк») яхача журнала тІа Египте керттерча муфте Мухаммед Абдо-шайха а (1849—1905 шш.) язьяд «дала ший книжка (КъорІа) даьдац цу тІа Іилма наькъаца Іалама бакъдараш хулашдараш дашхар духьа. Нагахьа санна КъорІа тІа Іалама хуланцарех лаьца дувце а ше кхеллар лертІа вІаштІехьен тамашен долга белгалдар дукхьа мара дувцацала яхад.

Цунах тарра бусалба дын вокх реформиста Мухаммед Рашид Ридас а (1865—1935 шш.) цу «Аль-Манар» яхача журнала тІа (из даьман а цун редактор хиннав) яздьд, КъорІа тІара моральни политически урокаш ийе еза, исторически бакъдараш а ца ийдеш. Нагахьа санна, масала, «дарданна кхачалца» йохальча «кирта юхе гІолла тІехвоалал» (2,261) цхьан саго веннар дийилуга, хІалакдаь дІадаьккхар, лаьттан юхь тІара хьеккха дІадаьккхар, юха хьадулуга шеко йолаш да аьнна, яхаш, КъорІа тІа дувце, из миччахьа—Иерусалиме, Иерихоне е миччахьа дале а кхычахьа хиинад леха хьаштдац. ЛоархІамедар укхазара КъорІа хьехама чулоацам бокъала а доландар хиларах тарра тІавоцила мара дац.

Цу тайпара дола кердача хьисапе КъорІа доашхараша кхайкадераш хила малоагІара лертІа дац аьнна ала йиш яц. Цхьабакъда, уж кхайкадайтара бахьан фуд аьлча, из да Іаламах а обществах а дела кхетамаш духьала, даккха хІама доаца хьаст бола яхаш бІаьшеренашка хьадепача КъорІа тела кхетамаш хана йІоахал лоа ца луча далар, Іилма прогрессана цар ца телаш хилар.

Вай мехка хьалашка ислама реформистий безам ба кердача замаца тардаллане а тарлургдоацача даьнмар «ІоцІендара» наькъаца ислам дІа ца довлийташ дита, лораде.

Ер да цхьаьхха масал а XII—XIII бІаьшеренашкарча средне-азиатски дашхар тІа (тафсире) КъорІа 102 керта хьакъехьа аьнад: «Нагахьа санна ер корта дІа а лабаь, кхаь дийнахьа меле (из текст тІайола кахьатиг даша а даннийта дІаздаь хий. — Л. К.) че дийнахьа шозза мукъаюврбъа». ХІаьта КъорІа дешара бокъонаш ювцаш долча Мухаммед Садых Фергане яздаьчуи тІа («Дала яхар дерий бешамаш») къоастам боллаш дувц «гагалийи мезийи дІадахара» малагІа ант деша деза, «биъ ког бараш (хьайбаш) караІоьмадарш маро ший истий аьрдагІал дІаккхаран» малагІа ант деша деза. Цу тайпарча «хьехамаша», белам баккхар мара, кхы хІама дергдац.

Цхьабакъда, 1961 шера арахийцача СССР Европейски даькъерчеи СибарегІарчеи бусалба наьха Духовни управлене духовни решене тІа— фетва тІа доашх: цамогаш хилча «лорашка баха беза. Дош доаца хабараш дувцара, жайнац, хІайкалаш дахара, сарахилгаш тІа йоазониш дара наькъца лазарашта дарбаш делга е мерзбара жаймаш, хІайкалаш доахилга а цар Іотткъам беш хиларах тешилга а дукха даьлий хиларах тешаш хулга да. Цо аллахІ эгІазахулуь».

Цу дашхарех дика бІаргагу хІанзарча ханарча моллаша шоай «сейрда-сийлахьарча» книжкай цхьадола доадоацараш мукІарал на деш мишта дут. Цхьабакъда, цу юкъе гІолла, аллахІ эгІазвахар в хьехадеш, цар меттахьа дут дІаяхача къаьнарча заманахьа долаш хиина из сагачоа тара белгалонаш йоахк хІама хиларах дола хетараш, — цунах хул из пaха тІахьежаш а вола, из дале а кхы дале а цар даьчоа эгІазваха йиш йолаш а вола яхилга.

ХІаьта а моллаша, ишанаша, дервишаша цу фетвал тІехьагІа а дитац цу тІа яздь «дош доаца хабараш дувцарах» пайда ийбелга. Дукха ха яц цу тайпара «дарбаш де» аравальна лелача бархІ молла цамогаш йола сесаг леча мишта кхоачаьй Исмаил Азизова дийца (хьажа 1965 шера 6 январе арадаьннача «Вечерняя Москва» яхача газета тІарча «Талибов Іабдулайна «новкъостал» мишта даьд моллаша» яхача статьяга).

ХІанзарча ханарча Іилманеи техникаеи дуденнараш а хьехадеш, цунца цхьан ханна аллахІа тамашех долча къаьнарча фаьлгашта пропаганда елга — из да хІанзарча ханарча ислама хьехамаш дераша массаза а яхар мо лелалер. Цкъа цхьан хана «овлиаашта» новкъосталаш деш хиннача малейкий, ткъахаш долча гоний, кхьча йоацацашехь а хьадагалийцача тамашерча хІамай моттиг хІанз автомашинаша а кхьча техническии гонзалана а дІалоац.

1965 шера Дагестане Ново-Лакски районера дІа а дихьа, Ботлихски районерча Іанди-Юрта дІаделлад дукха а ха хьалха веннача шейха Омар - хьажий дакъа. Шейх дІавелла керда моттиг теркалъяйтар духьа, из дІаволлилга вІаштІехьдаьккхараша арадаьккхад, Іанди-Юрта шоаш болхача хана шофер а воацаш йода яьсса автомашин а кхийттайола шоаех, цо цул дакъа из дІаделлача кердача моттиге дІа а дихьадола яха хабар.

Цу тайпара йола «сюжеташ» ткъоалагІа бІаьшере йоаелча дена юкъекхахьа льниар доазол дехьарча ислама деятелий биографешта а. Нитта, исмаилистий секта «дийнача даьла» Ш Ага-хана биографе тІа дувц цкъа бензин «даьтта доацаш лелалургйоацача» машинаца из мишта вахав. Доагор, хоаахета санна, наькъа юккъе кхоачаденнадола. ТІаккха, шийцарчарга дІахьалхабаьле дІагІо а аьнна, Ага-хана аллахІгара новкъостал дийхадола, цул тІехьагІа бензин а доацаш йодача машина тІа а вагІаш кастта цар на тІехьа а кхийнаьола из яхаш, дувц.

* * *

Ислама хьакъехьа дувцачунга — суннага диллача, аллахІа эггара хьалхагІа сердал кхеллай, хІаьта цунах боадо а яьй. Боадонах моллагІа, сел сийрда йоаца сердал яьй, цунах «вархІ сиглеи вархІ лаьттеи массел боккха ІоакъЙ йола баьццара кхера баьб». АллахІ цунга кхийкав. «Даьлаоаз хезача, ІоакъЙ йола кхера беза а беха, хий хиннад; сий а деш уьзаралаьнна из урагІа дахад. Цул тІехьагІа дала мух а кхеллаб, миха букъа тІа хий дІачІоагІ а даьд; цул тІехьагІа Іарш а кхеллад, из хиина тІехьанахьа Іо а оттадаьд...».

Цу дувцаш хьадоагІачоа юкъе дукха я Малхбоалехьен халкъий йІаьхий фантизи. Цхьабакъда, бокъонца долча халкъий легендашеи дувцаш хьадоагІарашеи массе а хана цхьаццa хІама дагаухийт, цар дувц хьаштдола дукхьаленаш дІайоахача, ший къахьегам аттача баккха, вахар чулоацам болашагІа а хоагІа а хилийта гІертача сага низех тешаш хилар. ХІаьта дыний фаьлгаша дувцар сеца хул ца ховшешь а мутІахьеи аьсалеи хила везилга да. Вусалба дыно дувцаш хьадоагІарашка диллача, ворхІлагІча сигал тІа ваьча Мухьмада цига хезад, «бІаргех узаш хиш а долаш», цунна тІехьарчарна «къинолта гештдар даьлагара дехача «малайкаша» делха а делхаш дуузамаш».

Исламо нитта, кхьметтел халкъа доккхача хьаькъала хоавие дІа а ийеш, цунах шийна пайда баккха а гІерташ, цунах йоалла дета тІоале йоаю, цунах доакха безамегІа а пайданагІа а мелдар ютаракхувс.

Дыно дувцаш хьадоагІараш уж мелла «цІендаь», «аргадаьха» дале а знанецарча, сага хьаькъала бекъкъаларча прогрессацарча къовсама гІулакх деш да.

П. КЛИМОВИЧ.

«Іилма дын» яхача журнала 8-ча номер тІара.

ЯНДИЕВ ЖАМАЛДА.

ЮШИЙГА

Кастаріа доккха хила
Зіамига долеш вай гіерт,
Бера ха дагаохача
Доккха хилча довахот.

Даго доагіий кьона гуа йисте
Кхоаноига се туасаш вай
лийнна,
Мерзача уйлаша хьийсте,
Вай се хиларга дийнна.

Лоам тіа гіолла доахача
Оалхазарашка вай кьийша,
Сихха кьийдда йодача
Іирза тоагіенца вай лайза.

Ціен тіакьашка, лучча кхоройна
Кьайлагі се стихаш еша иха,
Айонна йоагіача Іуйренна
Дег тіера барпал вай яьха.

Шим тарваббеш, Іаьсага Іаьха
Сарахьа чунга вай йоарка етт,
Тіом тіа йодаш мо сихьеле
Іей лоам тіара чукдда кьетт.

Кьоало деча самна хоіа
Мальта-лоам тіа лаьтта дохк,
Из бар вай даьша тискал йиа
Гоар хаккал боаца зіамига
мохк.

Дага доагіий кьона Эрае
Малла ваша сесаг илла,
Сага гургдоацача даьла
Кьахоташ, гіийла вай дийлха.

Хіама доргдац, гіайгіа ма е,
Бера хена дог чіаххар
во дац,
Дейнар, дейзар а диц ма де
Цкьаи хана доизэ-м вай
доргдац.

Зіамига долеш вай дийлхад
Доккха хилча це делхар
дукха,
Тхаоноига вай сатийсад
Укх вахаре сий дара дукха.

САЛОІАЧА САХЬАТА

ГІалгІай багахбувцамацара

КЪОАНОЛГАШ

— Цкьаь ва хьо, цкі.
— Цкьан сиха доагіа фуді
— Шиь ва хьо, шиь.
— Шин бӀарга сийрдагіа фуді
Кхоь ва хьо, кхоь.
— Кхо ког бола гіанд
оттадаьча йитт.
— Виь ва хьо, виь
— Виь са бола гіанд
оттіача агіа.
— Пхиь ва хьо, пхиь.
— Пхи са бола латар
хьонаьча икт.
— Ялх ва хьо, ялх.
— Ялх отт бола ниха шира
кадах кьийгаиь.
— ВорхІ ва хьо, ворхІ.
— ВорхІіна вихар листе хила ва.
— БорхІ ва хьо, борхІ.
— БорхІ уст йолча даь гота
дика лийкхий.
— Иіс ва хьо, иіс.
— Иіснога ихаьчча хи
цІагІа вацар.
— Мича ваххар хьо!
— Заллашта-маллашта
вахияр.
— Даь-мала фу деккар хьона!
— Вира шурах хьуллургай
олнынра махарги болар.
— Варзкъа-хіама фу дийхи
вар хьо!
— Віехал боаттіабаь даь тіеххар
а хьорчаш вира ларга чоккийн
шолкъа йоаттіоаь даь ши гіоххар
а кьерчаш пхьу ларга маькьеоши
шокаш вар.
— Хьона воі а ваьхар.
— Ваь хургва ирав доичва
саиза.
— Иа воль ма велар.
— Вонна хургва даькъазчуч
цанна.
— Цуша сагіа даьдар.
— Даь хургда цанначох
санна.
— Хьона дакъа а дитадар.
— Дита хургда цІагІа воацчоа
санна.
— Иа цкхо а диар.
— Хьан-сан даьсар доар
шун воле-м.

ДІахадаьр М.-С. ГІЛИЕВ.

УФ-ФОЙ!..

— Уф-фой, ма йіайха хет со-
на, — аьннад воаьс.
— Хургьа, даьра, кьона-м йіай-
ла гараай эй а биаь, магіа мота
іехайча, — аьннад мар-нанас. —
йіц, даьра, йіайха іурре шийла ка-
сиона віоаьди тіормига чу а кхоас-
са, іе хьушегіа къоаквьача са
воіа-м.

ДІахадаьр МАЛЬСАГОВ Абу.

МОЛЛА ХІИЛЛА

Муцагіа цкьан миснечь сага
моллага хет тулй веча доалииш
хиннад. Леча пварахе ше метта
вижача, шиі вашийта из дІаина
воаллиечар мотт соца вина ва.
Из кхаллачула тіехьагіа цуи вона
шиі моллагара доккар хьадаь.
— Хьайна даьннаь, вахьача
эхана на, — аьннад молла. — Из-
вал са вича шийта доалл оил
гіийртан хьона на.

ДІахадаьр БАЛАЙ Хьасан.

ЦИСКИ ДАХКИЙН

Циско дуа биньй, йоаш, ише даха
ма бургбіец ша, аьнна. Даккий
хьагун а даь, ше биаь дуа дІа-
хийвоабе лиаркІад цо. Циско кхал
цийга хьохкачча цкьаи доахо
аьннад шиі новкъостига:
— Хьо боагіий цисна къамаьл
доаа!
— ДІедахьаяний цисло шиі
махкай!
— Доахадац.
— Хіаьта са-м багіац.
Шиі цкьамакьега хадургіа гул-
даина даккой, шиі дуа бац а
бенна, шобар биньй циско.
Цу хана доаа тахиах дац доахай
махкий дола цисна.

ДІахадаьр МАЛЬСАГОВ Абу.

Казански геркулес

Деррига бераш а санна, сентябрь бетта школе, йисла гіча классе деша вахар Толя. Кіаьнк яиттіъа дІачукхайра партана хьалхашка. 1 метри 80 сантиметри лакха ва кіаьнк. 112 килограмм веза ва из. 43-гіа размер йола ботинкаш лелаю цо. Хіаьта костюм — 56-гіа размер.

Хіаьта а ханна йисла гіча классе мел барел зіамагіа ва Наумов Толя. Укх деношка 15 шу дизад цун.

Толя лакха гобаьккха бистача цкьа метри тіъо сантиметри шера ба, гобаьккха йистача вастара лхьид 42 сантиметр, бий гоннахьара — 40 сантиметр. Лоранен спортивни тренераш яхачох, Іалальмате упакціена кіаьнк ва из. Хіаьта цул совгіа вай аргда: веланн, ловзаш ва. Шийца цкьан классе деша багіараша а. Островске улицагіарча коашкарча новкъосташа а чіоагіа сий ду Толяй.

Вахча хана, кхыча берел башха белгалаавинна хиннавац из. Цкьабакъда, дегі сиха даккьаш хиннад. Ялх шу даьнначе хана 62 килограмм дозал хинад цун, цаІи ахи метр лакха хиннав из.

Соакха кіалтохаргах классически кьовсам лоаттабеча секце воллавир дас кіаьнк. Хіана Толи Іомавеш ва спорта мастер Юрий Захаров.

— Занятеш чіоагіа вакьайоал кіаьнка, — яхаш дуац цо. Дегіа пхьидаш чіоагіъенннай. кадайгіа хиннав ше, дозал 8 килограмм эпаденнад. Соакха 120 килограмм ма озарий цо. Дукхагіа аз цунна телареш аттагіа йола, деррига дегі лерттіа дегіадоагіаргдола упражнеш я. Кіалтохаргах лата кІуваса тіа валийтац из. Кіаьнко долла хіама дІахо дергдолаш да. Кертердар — сих ца велар.

(АПН).

ЛЬВОВСКИ АВТОБУСАШ

Кузов цкьайтта метр йіаьха яле а, аттен массен лел автобус улицашка гіолла. Чіоагіа наргіата вагіа машина тіара 85 пассажир: пневматически Іадаш тіа латташ хиларо Іалашду цкьмоттел халача накъъашка гіолла а автобус тайжна йодилга.

Наргіата гіандаш да салона чу, дукха хіамаш пластмассах я, сердало люминесцентни я. Коробка автоматически хилро скоросташ кулгаца тіехьа-хьалха яха езачча халача балхах мукъаваккх водитель. Цу тайпара я городашка деларгйолча автобусашта лаьрхІа мерттерча Союзаш конструкторски бюро (ГСКБ) конструкторашен художникашен оттаьь «Львов» (ЛАЗ—696) яхача городской автобуса керда модель.

Итт шу хьалхагіа Львове хьайир эгіара хьалхара «ЛАЗ—695» яхача марках йола автобус. Цу хана деиб машина конструкцеца дикка модифицировать даьд. Цкьатарра хьаьжар комфортабельность кузова чІоагіалца, тайжа йодаш хиларца, йІоахьар эффективность йолаш хиларца цкьана тарьеш йолча туристско-экскурсионни машиний керда моделаш — «ЛАЗ—699», «ЛАЗ—699 А». Специалисташа чіоагіа хоастайир Женеве, Токио, Загребе выставкаш-ка хиина «Украина — 1», «Украина — 2» яха львовски автобусаш. Хіаьта «Турист» яхача машинио доаьо медали Диплом яьккхар Брюсселе хиннача Дерригдуиен выставке.

Керда конструкторски бюро віешагіъеллай Львове 1965 шера июнь бетта.

Хіана паччахьалкхен тохкамаш дайта дІахьийтай «ЛАЗ—696» яха городской автобус ГСКБ коллективо. Шиь шу даьнначул тІехьагіа дукха арахаца йолалургья из машина.

(АПН).

МОСКВА. СССР-е эзара дукхагіа лелаш йола юкъерча зоаьнолаш йоа пассажирски самолет хила меаш я «ТУ-134».

Цу лайнера тохкамаш даь чакхдаьннача тіехьагіа, цо, шоко йоацаш, магистральни трассашкара дукхагія цул хьалхагіа хьаь хина віоаргьанна йола «ТУ-124». Керда машина тіех хилара маіан малагіа да аьлча, эзара хьалхарча аргіанна из да, цунна цІогалхьа реактивни ши двигатель оттаь хилар. Цу тайпара из віашттіехьаьккха хилара тхьана аэродинамика тоаьй, самолет гіоттилгеи Іохоелаш аттача даьккхад.

64-72 пассажира лаьрхіа йола «ТУ-134» хьалхагіа хиннача «ТУ-124» яхача самолетал цкьан алаевеш хьалагіа уж дІабива моггредолаш я. Низ болча двигателаша крейсерски массал ду самолета — сахьата 920 километр.

Пассажираш чубалча салона кхотіъа мира хоаказац двигателаша дуката. Кердагіа йолча декоративни материалашца еза я интерьераш. Чухьа чіоагіа наргіата хетийт искусственни климатоо кіаьдача сердалонон.

СУРТА ТІА: Іобоссаш латт «ТУ-134» яха самолет.

Б. Трепетова сурт.

ТАСС фотохроника.

ФУТБОЛ «ТЕРЕК» КОТЪЯЬЛАР

Соллак аргіапарча матче Львовера «Карпаты» яхача командал счет 3:1 а йолаш котъяьлар «Терек».

Хьалхара тайж дІайоллоена цкьа минут совгіа ха йоаллаеш а украински футболистий вратара бургац хьаьнкха йийлар. Шин защитникал кот а аьнна из чутохар В. Салькова (№ 10).

«Карпаты» яхача команда футболисташа шоашта могар дарах из счет ккы хувца ца луш салаіа йоаш пакхха а команде.

Шолагіа тайж совле хьаьшинка йолаш дІайолалу. Къастта сиха а нхерахь а лова цар нападени. Иьь минут хьалхьа бургац чутехар хьаьший защитника Сучкова (№ 4). Вай вратара Козлова а шин защитника а юхатоха могаяр чутохаш хинна бургац. Лоацца аьлча, цу хьаьине бехках чакхьлар из.

Хьалха санна чІоагІа ира лоаа хьаьший. Шоайла віашш хаеташ, новкъостал до хийча болаш ба цар нападающеш. Цар атакаш йохаеш чіоагіа хьахьега деваш хул «Терека» защите. Хіаьта а ккы ши бургац чутехар хьаьнашта Х. Даниловес А. Жердевес.

НХОАНА 225 ШУ ДУЗ
ПЕТРОПАВЛОВСК-КАМЧАТСКЕ

Иштта яр Петропавловска центральни улица революци хилалехьа хьалха (сурт областной краеведчески музейра). Аьттехье — иштта я тохан города йистера — Петропавловски «Черемушкай» нах баха керда кварталь.

Ю. МУРАВИНА сурт ТАСС фотохроника.

ДИКАГІА ІАЛАШДЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАШТАШ

Торговлен общественни кхачанн болхлошта тіадилар доккха гіулакх да — уж къахьегамхой Іалашбе безаш ба. Вай вахар дикагІа доа ма ду дукхагіча лоархіаме хул нах Іалашбара гіулакхаш делга, торговле болхлочун професси.

Вай хьалхъо дІадехараш шерагара шерага дегіаъ. Цудухьа нах торговлеца Іалашбара дІадехараш а лакхду. Магазина чу латтача саго тіа-гіа дукхагіа йоакхо а терко а е оаз нйдархочун. Из дехарийла ва советски наха дІадехарий деррига хувцамаш теркалде, уж Іалашбара культура лакхъера уйла е.

Моллагіа але а йолча единицашца биста хала ба торговлера болх. Товарооборот кхоачашъяра цифраш йоалае, нйдархой кердача формех Іалашбе масса магазин аьнна лархІа, цунах боала экономически пайда лархІа йиш-м я. Цкьабакьда, цу дерригане кхоачанбалла хьахьокхан гіулакха дикала а вола оагіув. Торговлерча дикача гіулакхий бустам — из нйдархошка оала барнал, уж раьза хилар да. Хіаьта ма хила йиш яц уж Іалашбара лакха культура хилча, советски торговле бокъонаш даккха хіама доацаш кхоачашъец хилча мара.

Хіаьта а уж йолла дикалаш йоахкача советски торговле болхлой яскара юкъе наг-нагахьа нийсду шоай дехкараш кхоачашделга шоаш дегала леладеш хиларах шоеш нйдархой дег леххийташ а уж вгІалахувлаш а бола, нйдархошта хьалхашка советски торговле болхлой сий доадеш бола болхлой. Уж нйдархошца гіома хул, цар оаэр-йистар лертіа леладац (доагіашдар кіезигагіа увз-дуст), товарех соа маьхаш доах.

Иштта, Шелковской района Новые Щедрины яхача станцерча тиша заведующе Погорелова (правлене председатель — Сухарев) 13 соми 70 кепиги мах бола маіача берий костюмаш 19 соми 28 кепиги а доахаш, хіаьта 15 соми 12 кепиги мах бараш 20 соми 80 кепиги а доахаш ехкар. Иштта ехкача 4 костюмах нйдархошкара 22 соми 52 кепиги сов даьккхадар цо.

Заведующи Берсанов волча Наьсарен райунивермага отдела заведующи йолча Валоевас сов маьхаш а доахаш дехкад пхи тайпа товар: 24 соми 46 кепиги мах бола ххалиеьха кочамаш 28 соми 52 кепиги а доахаш, хіаьта 12 соми 70 кепиги мах бола школьни кочамаш 17 соми 80 кепиги а доахаш ехкай. Цул совгіа, нъайлагіа маьхаш дара «форма» а я цу магазине леладеш, дефицитни доли товараш безаш-боезаш бараша лаьрхіа лечкъадеш дІа а дехкаш. Иштта, тохкам бош гучальлар Валоевас лочкъаьь тарха кІал дІаехка хиина ххалиаьха импортни туфлеш, берий исхьле свитераш, берий агацарча хІамай комплекташ, нана чІоагІа лохаш дола цкы товараш. Валоева чІоагІа кераггІъьина хьайзар тохнам бош хиииачо уж товараш хьаара а даьла, нйдархошка бІарга на дайттинга а цу сахьате цар дІалийцача.

Цу тайпара дола советски торговлеш юкъе тардала йиш йоаца телхараш юкъера дІадахара партийни, советски органаша, торговле министерства, паччахьалкхен торговле инспекце чакхдоаха гіулакхаш бахьан делаш укх тІеххьарча шерашка дикка кІезигдениад советски торговле бокъонаш телхаела. Пагахьа саина 1962—1963 шерашка телхача торговле предприятешка гучадийнна торговле бокъонаш телхайра процент (телхачарех уж гучадийннараш дІалоацар) 40-нега дІакхоачаш хиннадале, 1964 шера цунах 30 процент, укх шера 9 бетта 26 процент хиннад. Укх дІабакача 9 бетта административни порадка гІа бехк баьб 434 сага, балхара дІаваьккхаш 35 саг, новкъостий судо 36 сага судаш льй.

ХІаьта а торговле бокъонаш телхаелта хІана а дІадаланза да, машшара бола маьхаш деча организацей ведомствашта чухьара тІахьежам ца хилар бахьан делаш. Иштта, укх шера III квартале оаха техкай республикера торговлен общественни кхачами 693 предприяти. Царех 187-не чу торговле бокъонаш телхаяр гучадаьккхад.

Наха эгтара хьалхагІа а хиланза даргдоаца товараш доха доалаш хиларах а торговле бокъонаш телхаяр лерхІ закено. Укх шера август бетта Паччахьалкхторгинспекце управление чакхдаьккхад ассортимента минимумах йола РСФСР торговле министерства указанеш кхоачашъиреш паччахьалкхторговле а потребкооперацие а базашкен складашкен кхоачам хилал долаш дола товараш доахкара лоаттанен хьакъехьа тохкамаш делга. Телхача Грозницторга, машинаькъа ОРС-а, «Грознефть» объединене болхлой Іалашоп управлене ОРС-ий 52 магазиних 50 магазина чу мингмунах бегтаргдаь дукха а товараш доацаш хилар гучадаьннад. Масала 20 магазина чу кхаьнза дола кофи хиннадац, 14 магазина чу шекара а гІалимка а чай, 13 магазина чу — гІалмакха, 8 магазина чу — кахьет хьоарчадаьна йола кІаьда конфеташ.

Гучадаьннад иштта ведомствашта чухьара тІахьожам кхоачам боацаш хилар бахьан долаш арахеца товараш дикал лертІа йоацаш хилар, товараш лерадеш дадара бокъонаш телхаеш хилар, иий ханнахьа дохка дІаухийташ ца хилар.

Паччахьалкхторгинспекце укх шера 9 бетта даьхенски кога гІирса фабрике сорта чухнахьа лаьхкай коса гІирсий 116 пара а техкарех 3,5 процент хулаш яраш. Царех производственни сакхаташ даьхкад: форма кхоачамбоацараш, тІера телат хобаенна хилар, заготовкай доакъош эрг-эргара боараш долаш хилар. Брак а ерь цеце тоае юхачубахийтаб кога гіирса 900 пара, царех даьхка сакхаташ.

Грозненски хладокомбинате цу юкъагІа тохкамаш даьд чкъаьрий 951 тимбанех чкъаьрий консервай 255 эзар условни банканех, хІаьта шерах стандартни йоацаш лаьрхІай гІорадаьча скумбрия яхача чкъаьрий 12 тонни атлантически селедкай 7 тонни. 222 тонн йохка йиш йоацаш лаьрхІай, 3 тонн цкьоалагіча сортагара шолагІча сортага яьккхай. «Дальтала хкерза салаха» яхача консервай 11.300 банка стандартни йоацаш лаьрхІай. из бахьан долаш цар мах 2800 сом чувахай а баьниаб. Шийла кІурала бокъабаь селедка хадданза дикаь лоха йолаш арахецаш хиларах управлене не къьостта йола режим оттаьй маьхаш деча сета на товар дІанйдара. Цу комбинатера йоххара юкъера лаьккхай мороженое 17,6 тонн, на тараяага диллача стандартни ца хулаш хиларах.

Грозненски баьпа дварий - консервай заводе юкъера лаьккхай тайп-тайпарча консервай 76,7 эзар условни банка, уж беспга, чамага, шерар чудаарга диллача стандартни ца хиларах.

Советски наха Іалашьяте чІоагІа раьза хинна тіаийцай КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш. Цар белгала а дь, хІана чакхйоалаш йола боахана хьакъехьа лоархІамера реформаш советски торговлеца, цун доакъой а предприятей а балхаца дукхьалара гіулакх довгІаш я. Торговли айхха а юкъарчал доацаш а производстваца моноволна а.

Промышленносто торговлега ухийтача товарашна, цар дукхалла, дукхагІа хьежжа хул нйдархошта эшараш Іалашделга, хІаьта торговле лертгІа белх беш хиларах дукхача хьале тийша промышленность болх а хул. Цудухьа эрригача торговле предприятей болх нердача денкарашка хьежжа айбар — вай лоархІаме декхар да. Болх кердача тайпара организовать тоабара йоккха роль йолаш я партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш эррига вай общественность. Вай торговле болхло не кхоачанбеча болхача балха бехктоххаме хилара уйла йолаш хургйолча тайпара кхетанца кхоье веза цар.

А. ТОВСУЛТАНОВ.

Торгиюзенцо Нохч-ГІалгІай республикански управлене начальника заместитель.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ТХА БИБЛИОТЕКЕ

ЧІоагІа раьза волаш аравоал Шелковской райбиблиотеке дІачуваьнар. ХІана аьлча цу чура хІара болхло киникаш дешарашта мазшиа гІулакх де кийча ва, масела, юнкна хьакарка новкъостал ду. Тайп-тайпара книжни выставкаш я библиотеке. Политически школашна ладувгІарашта новкъостала лаьрхІа кийчъяь выставка «Политически образованена новкъостала» яхача темах я. Хоа а «Советски Іаьдал оттадаь шовзтіъе итт шу дузача дешна накъа долхаш» яха выставка а.

Стола тІа бІаргагучча уил КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий материалаш. Цу Пленумий решенешта пропаганда еш ба библиотека болхлой Е. Рогожина. Т. Тихомирова. Н. Керсипова. Масала, автоклубаца къахьегамхошна болх беча дІа а ухаш Пленумий решенеш дІайовзийт Керсипова Нуржатс. Иштта из хилар № 1 йолча шурий-товарни ферме, хьайбаш леладераш болча буруни аренашка, кхычахьа. Цул совгІа, тайп-тайпарча темаех беседаш а йир цо.

ЧІоагІа раьза ба къахьегамхой Шелковской районии библиотека болхлошта.

Г. КИНДЕР.

ЗИЗАЙ ЦІЕЙ

Дукха ха йоацаш Грознерча № 55 йолча школа дешархой сакъердаме сайре дІахьош бар. Из яр «Гуйран сийт» аьнача темах, даи цу школе дІахьоча зизай цІейна хетаь. Гулбеннача дешархошта юкъе дукха хьехархой, творчества ЦІагІара баькка хьаьший бар.

Сайре хьайийлар 11-ча класса дешархочо «Юность» яхача клуба председатела Серокина Тамас. Цо массанена сакъердаме а хеташ лийцар дешархоша зизаш хьалкхедарах лаьца.

Цух тІехьагІа къамаьл дир хьехархошен хьоашалгІа баьхкачари.

Г. ИВАНОВ.

Специалистий хьехамаш

Нийса профилактика яро лазараш дІадоахаргда

ХЬАЙБАШ тийдеш, кІалдуташ дола лазараш хургдоацаш къовсам віаштІехьбалакхара цІанхаштара декхараш латт Іилмахошта, ветеринарно-зоотехнически специалисташта хьалхашка. Ховш да, дегІа массайолча органашта зулам деш дола міаний хулийта тайп-тайпара лазараш хьайбай продуктивность лохьара Іаткъаш хилар. Къастта сица хул не лазар жейа. Цудухьа чІоагІа экономически зе хул ма лаладеча боахамашта. Из бахьан долаш дулхи тхан даллкара план кхоачаш ца еш дус уж. Республико дукха даьржача монизиозов яхача лазара дукхьала профилактически мероприятеш йинза яргьац вьина хет тхона. Цар торо хулитаргьа мониезиоах ма доалга тоъала кІезиг де. Из да 1964 шера Нохч-ГІалгІай АССР-е моттигерча чабанашца, ветеринарни специалисташца Нохч-ГІалгІай Іилматохкама ветеринарни станце болхлой юкъе а болаш оаха баьча балхах хьахиина кердадар. Шелковской района юрта боахама производственни управлене Ленина цІерахча колхозен Наурски района юрт-боахама производственни управлене «Терский» яхача совхозен йир оаха эксперименташ.

Желашкарча кормушкашка дуаш юхедиса доакъар, уйтІарен желашта аракъарен кхо яйцар оаха тохкам беш хьажа. Царна юкъе лазар дІа-хьа кхухьа клещаш (орибатидни клещаш) а мониеза личинкаш а йий хьежар тхо.

Уж объекташ хьажа хьайца субстраташ техкача цкьайолча дукхагІа а кІезигагІа йолаш орибатидни клещаш корайир. Ленина цІерахча колхозе субстраташта юкъе хинна клещаш етгІайча корайир ленточни паразитий дегІаьхка личинкаш.

Хетаргахьа, гурахьа даьгІенашка дІа ца лехкаш доахан чусоцадаьчул тІехьагІа дик хила тарлу клещаша мониезий фуаш.

Опыт е хьакъоастабаь 45 Іаьхар Іобича дено кхаь бетта желашка а арахьа а шоай коамоща хиннаб. Юкъ-юкъе бахча тохамо хьахьехар царех цкьан Іаьхара жела чу е воа лазар хинна хилар. Лакхе мел дийцачо тешал ду Іоахарий а ма а даьгІенашка меттел желашка а коа а цамогаш хулаш хилар. Желашка Іайна кхо хан-ханахьа дІацхухье а, хетаргахьа цІендаь Іо ара ца доаккхаш кормушкашта вІал, желашта ухе, саьпашка, иштта кхьйолча моттигашка кхо юхедусаш моттигаш ийслу.

ТОХКАМАХ хьахкинараш віаши нийсдича тхона гучадьлар, желашш царна гонахьара моттигаш ханнаьсе дикен цІенъеча «Терский» яхача совхозе тохкама оаха белгахъдьча объекташка дукха кІезигагІа яр клещаш Ленина цІерахча колхозерча объекташка хиннарел.

Ветеринарни специалисташта, зоотехникашта, жа Іушта ха деза, мониеза яха лазар ца хилийтара нийса профилактика яро из хала лазар сихагІа дІадоаккхаргхилар.

Іа хьатІадоагІаш латт, желаши царна гонахьара моттиги кхох, доакъарах юхедисача тамех боаьенца Іоціенъе еза.

Боахамо мониезиови ишави але къьостта цу шера Іодаьча къоначча хьайбашта ший ханнахьа, нар ха а, желашкара уж арадоала ха а теркал а еш профилактически дегельминтизаци е еза. Цул совгІа мониезиоз хургдоацаш ю обработка лаьрхха цу гІулакхе къоастальча моттигашка е а еза.

Хьайбашта дегельминтизаци ю моттигаш ихиъ сантиметр сона лаьттан тІоа дІа а боаккхаш фекалех Іоціенъе еза.

Іанна хьаІайна кхо дІадоаккхаш базаш, желаш, царна гонахьара моттигаш цІен ца йича яргьац. Ахкаш занахьа клещаш дукха ебар теркал а деш, хьайбаш Іай чуседадале желаши доахан чуоаттаду помещенеши дика цІеи а я дезинфенци а я кийтъе еза.

ДаьгІенашкара цІадоаладаьча хьайбашта гуйрийнара профилактически дегельминтизаци йинза яргьац. Мониезиоза дІа-хьа кхухьа орибатидни клещаш дукха йола кхо желий ковпашка гувлаш деш дІа а ца уиттадеш тІехьагІа кхашка дІатессаргдолаш навозохранилище дІаккхаьа деза.

Желашта гонахьара лаьтте аха йиш йолаш дале шера цкъа аха могаду.

Помещенешкара арадаьккхан кхычахьара хьаргудаьи кхо кхацка дІатассалца йолча хана жаи, гаьзарийн, доахани тІакхоачаргдоацаш гонахьа карт аь дІаоттаде деза.

Желашка Іалальмате дукха хул клещаш чуйола декхий бІенаш, цудухьа цар бІенаш дохадеш даим хьовсам лоаттабе беза царна.

Духхьал комплексни мероприятеш ярца нара цІендаь дІадоаккхалургдац вайга жа леладеча боахамашка даьржа мониезиоза яха лазар.

В. ПОТЕМКИНА,
ветеринарии Іилмай доктор, профессор.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
Нохч-ГІалгІай Іилма-тохкама ветеринарни станце паразитологи отдела заведующи, ветеринарни Іилмай кандидат.

ЛадувгІа

1965 шера 16 октябре

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Хоамаши передачай программех. 8.20 — «Сердало» газета оагІонаш тІара. 8.30 — Ашараш. 8.45 — «Къона тІехье» яха передача (нохчий меттала). 15.00 — Концерт. 15.30 — Литературни передача. 15.50 — «Къонал» яха передача (нохчий меттала). 16.05 — «Тха микрофона хьалхашка» яха передача (эрсий меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.10 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «Марша я хьо, кхоана» яха концерт. 9.33 — Фортепьянаш симфонически оркестраш лаьрхІа йола Стравинске каприччио. 9.55 — «Тхо массава а тхо-тхой метта ва» яха пионерски театра радиопостановка. 10.25 — «Композитор Александр Гречанинов» яха музыкальни очерк. 11.15 — Карамышева халхара сюита. 11.25 — Бахчисарайски фонтан» яхача Пушкина поэма тІара оттаьь музыкально-литературни композици. 19.00 — «Музыкальни сайре» яха передача. 19.53 — «Мар-нана» яхача спектакле монтаж (нохчий меттала). 20.41 — Эстрадни концерт. 21.23 — «Сагъердоло трагеди» яха радиоспектакль. 22.35 — Эстрадний концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Пионерски гІуланхаш. Репортаж (гІалгІай меттала). 18.35 — Пионерски илли исторе тІара (школьникашта йола передача). 19.05 — Сийлахь-доккхача денала тіъо шу» яха мультфильм. 15.55 — Нохч-ГІалгІай АССР иллен халхарен ансамбла концерт. 20.45 — Залмих оттаьь концерт. 21.30 — «Авария» яха художественни фильм.

Город Грозне, Казбекски улицагІа, 20 вахача гр-нина Шкодин Александр Максимовича суде деинад цигтача яха шиі сесаг Шкодина Алла Петровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне. Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Чичерина улицагІа, 2 вахача гр-нина Шапиро Яков Львовича суде деннад город Грозне, Красни фронтовикий улицагІа, 10, кв. 19 яхд шиі сесаг Шапиро Варвара Николаевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне. Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Черноречье поселке, Оренбургски улицагІа, 26, кв. 8, яхача гр-нас Альперович Нина Васильевнас суде деннад Луганск областерча город Северодонецке вахача шиі марагара Альперович Вольф Яковлевичагара ше хьаллараx дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне. Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, 4-ча Нахимовски переулкагІа, 1, кв. 4, яхача гр-нас Демченко Людмила Александровнас суде деннад город Грозне, Коммунистически улицагІа, 20, кв. 15, вахача шиі марагара Демченко Александр Андреевичагара ше хьалларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 10. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; жоаьпахаьна секретара — 2-45-40; партийни дахарга, промышленни, юртбоахамех, культурни, письмоий отделий — 2-25-72; корректорене 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 10. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-40; отдел партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/64.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/64.

СФ02718. Заказ № 5598.